

IZVJEŠĆE

Objavom šireg izvješća sa skupa posvećenog mons. dr. Antonu Benvinu (1935. – 1996.), održanom 18. rujna 2016. u Cresu, *Riječki teološki časopis* želi dati doprinos poznavanju ovog istaknutog svećenika i znanstvenika naše Riječke metropolije. Benvin je na Visokoj bogoslovnoj školi (današnjoj Teologiji u Rijeci), ustanovi koja izdaje ovaj časopis, kao i u Sjemeništu u Rijeci, djelovao od 1969. do 1992. godine.

Prošle se godine navršilo dvadeset godina od njegove smrti, a ove godine obilježavamo 70 godina od otvaranja Visoke bogoslovske škole i Sjemeništa u Rijeci. Obljetnice su to koje nas potiču na čuvanje spomena i bolje upoznavanje zaslužnih djelatnika ovih ustanova. Benvinova je aktualnost mnogostruka jer je bio vrstan poznavatelj plodnog susreta vjere i kulture. On je, valorizirajući i njegujući našu kulturnu, teološku, jezičnu i vjersku baštinu, znao poštovati druge i drugačije u nacionalnom i konfesionalnom smislu, utirući put prema budućnosti, u smjeru koncilske Crkve i europske budućnosti našega naroda.

Zahvaljujem don Antonu Šuljiću na trudu u organizaciji skupa, kao i na inicijativi da u našem časopisu bude publicirano izvješće s ovoga skupa.

Marko Medved,
glavni i odgovorni urednik Riječkog teološkog časopisa

SPOMEN NA MONS. DR. ANTONA BENVINA – O 20. OBLJETNICI SMRTI

Valun, 18. rujna 2016.

UDK: 061.75(042.3)(047.3):929BENVIN, ANTON
“1935./1996.”

U Valunu na otoku Cresu, u organizaciji nekadašnjih učenika, studenata i prijatelja mons. dr. Anton Benvina, u nedjelju 18. rujna 2016. godine održan je spomen-skup o 20. obljetnici njegove smrti.¹

Na mjesnome groblju, pokraj povijesne crkvice sa znamenitom *Valunskom pločom*, kraj koje se nalazi grob dr. Antona Benvina, prigodno molitveno slavlje predvodio je mons. dr. Franjo Velčić, a nazočnih pedesetak njegovih prijatelja, rodbine, mještana i znanaca sudjelovalo je molitvom i pjesmom. Dr. Velčić u kratkim je crtama spomenuo razlog okupljanja te izrazio veliku zahvalnost i poštovanje mnogih u čije ime nazočni na tu obljetnicu stoje kraj Benvinova groba, moleći svemogućeg Boga da mu bude milostiv i dobrostiv.

Nakon molitve i odrješenja te prigodnih liturgijskih pjesama nazočni su se uputili u župnu kuću u čijim je prostorijama održan prigodni kolokvij s kojega u ovome prilogu donosimo sva izlaganja i intervente.

Nakon kolokvija, koji je moderirao don Anton Šuljić, prof., u župnoj je crkvi slavljena misa zadušnica koju je predvodio mons. Nikola Radić, a propovijedao mons. dr. sc. Milan Šimunović. Pjevala je skupina nekadašnjih Benvinovih studenata laika.

U nastavku donosimo raspored cjelokupnog Spomena te izlaganja, propovijed i intervente, redom kojim su održani.

* * * * *

¹ Osim u organizaciji skupa, Anton Šuljić je marljivo prikupio i pravio materijal te ga dostavio uredništvu *Riječkog teološkog časopisa* s prijedlogom za publiciranje.

15,00 sati **Molitva na grobu**

15,30 sati **Župni stan**

**Kolokvij – Spomen na život i djelo
mons. dr. Antona Benvina**

(sudjeluju poštovatelji i studenti prof. Benvina)

Ana Pelčić, prof.

Životopis (dr. Tomislav Mrkonjić)

Bernardo Balon:

Razgovor s Antonom Benvinom na Radiju Rijeci 1992. kao
svojevrsan CV

Franjo Velčić:

Sumarni pregled pisane ostavštine dr. Antona Benvina

Anton Tamarut:

Teološka težišta Antona Benvina

Ivan Milovčić:

Opus glagoliticum – prilog upoznavanju glagoljskih tema Antona
Benvina

Anton Šuljić:

Anton Benvin i *Služba riječi*

Jerko Velković:

Anton Benvin – promicatelj hrvatske kulturne baštine u Rimu

Željko Zec:

Anton Benvin – odgojitelj

Ivan Žan:

Udio Antona Benvina u mojoj liturgijskoj glazbi

Lucijan Matika:

Anton Benvin – moj prijatelj i prijatelj moje obitelji

Anton Peranić:

O Antonu Benvinu i njegova pisma puno govore

Anton Bozanić:

Anton Benvin – most zbližavanja i povezivanja mještana

17,00 sati

Misa zadušnica

Predvodi **mons. dr. Nikola Radić,**

propovijeda **mons. dr. sc. Milan Šimunović**

Nakon mise domjenak

Mons. dr. Anton Benvin (1935. – 1996.)

**KOLOKVIJ – SPOMEN NA ŽIVOT I DJELO
MONS. DR. ANTONA BENVINA
VALUN, 18. RUJNA 2016.**

ANTON BENVIN – ŽIVOTOPIS

Tomislav Mrkonjić¹

Valun, 14. rujna 1935. – Rim, 18. rujna 1996.

U Rimu je 18. rujna 1996. iznenada preminuo dr. Anton Benvin, rektor rimskoga *Papinskoga hrvatskoga zavoda sv. Jeronima*, profesor katoličke liturgike, vrstan glagoljaš i suradnik *Staroslaven-skoga instituta* u Zagrebu i časopisa *Slovo*.

Dr. Anton Benvin rođen je 14. rujna 1935. u Valunu na otoku Cresu. Školovanje je započeo u rodnome mjestu i ubrzo se odlučio za svećenički poziv. Godine 1945., kao desetogodišnjak, odlazi u malo sjemenište u Veli Lošinju, zatim u Zadar. To osnovno školovanje bilo je na talijanskom jeziku, budući da su tada Cres i Zadar pripadali Italiji. Nakon promjene državnih vlasti nastavio je školovanje na hrvatskom jeziku u poznatoj pazinskoj gimnaziji, a nakon mature bogoslovlje na *Visokoj teološkoj školi* u Rijeci. Nakon odsluženja vojnoga roka nastavio je studij bogoslovije u Pazinu i Zagrebu jer su državne vlasti bile na deset godina zatvorile Riječku bogosloviju. Za svećenika *Krčke biskupije* zaređen je 20. rujna 1958. u župnoj crkvi u Cresu. Kao mlad svećenik odmah je počeo predavati latinski jezik u sjemeništu u Pazinu. Od 1965. do 1969. nalazi se u Rimu, u Zavodu sv. Jeronima, usavršavajući se u liturgici i patrologiji. Kod benediktinaca, na *Papinskom ateneju sv. Anzelma*, 25. lipnja 1969. obranio je doktorsku disertaciju naslovljenu *Isusovo krštenje u kristologiji i soteriologiji sv. Hilarija iz Poitiersa*. Iste godine vraća se u Rijeku, gdje sve do 1992. na *Visokoj bogoslovskoj školi* predaje egzegezu, liturgiku, patrologiju, ekumensko i istočno bogoslovlje i ekleziologiju. Istovremeno je u istom Bogoslovnom sjemeništu obavljao i službu vicerektora (1969. – 1973.) i duhovnika (1971. – 1977.) te rektora Škole dva mandata (1985. – 1990.). Upravo je on 1989. godine proročanski usmjerio rad *Visoke bogoslovne škole*

¹ Životopis mons. dr. Antona Benvina iz pera dr. Tomislava Mrkonjića, objavljenog u *Slovu*, 47-49 (1997.-1999.) na skupu je, u nešto skraćenoj verziji, pročitala prof. Ana Pelčić.

prema budućnosti obnovivši kao rektor te ustanove *Institut za teološku kulturu laika* na kojemu je primila katehetsko osposobljenje prva generacija sadašnjih laičkih vjeroučitelja u *Riječkoj metropoliji*. Rektorom *Papinskoga hrvatskoga zavoda sv. Jeronima u Rimu* imenovan je 16. kolovoza 1992. (21. siječnja 1994. dobio je naslov monsinjora).

Na službi rektora zatekla ga je nenadana smrt. Sprovodni obredi s misom zadušnicom i oproštajem bili su najprije 23. rujna u rimskoj crkvi sv. Lovre izvan zidina, na groblju Verano. Potom su 25. rujna ujutro slijedili obredi u crkvi u rodnome Valunu, a poslije podne u creskoj župnoj crkvi koje je predvodio mjesni ordinarij mons. Josip Bozanić s brojnim svećenicima i prijateljima. Sahranjen je istoga poslijepodneva, na posebno izabranu mjestu, nedaleko od crkvice u kojoj se nalazila slavna glagoljsko-latinska *Valunska ploča*.

Osim profesorskih djelatnosti, dr. Anton Benvin aktivno je sudjelovao u postkoncilskom osuvremenjivanju Katoličke Crkve u Hrvatskoj, osobito na području liturgije i živog jezika u bogoslužju, upravo na našoj hrvatskoj glagoljaškoj tradiciji i velikom privilegiju narodne liturgije pape Ivana VIII. Bio je urednik niza *Kršćanski klasici* i od 1972. do 1992. liturgijskoga časopisa *Služba riječi*, sve u izdanju *Kršćanske sadašnjosti* u Zagrebu. Za taj časopis redovito je pripremljao gradivo propovjednicima i pastoralnim djelatnicima da ga neposredno rabe u nedjeljnim homilijama i općenito u pastoralnom djelovanju. Baš je tim napisima tijekom dva desetljeća ostavio neizbrisiv trag u postkoncilskom životu Crkve u Hrvata. U brojnim nacionalnim proslavama, od Solina do Marije Bistrice, kao i u mnogim drugim manifestacijama lokalna značenja, dr. Benvin bio je redovit član organizacijskih odbora i često vrstan voditelj tih manifestacija i inspirator novih ideja i pothvata; npr. prilikom proslave uspostave *Riječko-senjske nadbiskupije* i *Riječke metropolije*, crkvenoga upravnoga jedinstva istarske Crkve, uvođenja u pastirsku službu nadbiskupa Josipa Pavlišića i Antona Tamaruta te biskupa Antuna Bogetića i Josipa Bozanića. Njegova je uloga bila značajna i prigodom euharistijskoga kongresa 1984., marijanskih godina 1976. i 1988. te sedamstote obljetnice Trsatskoga svetišta 1991. Na među-

narodnom planu redovito je aktivno sudjelovao vodstvom i predavanjima, na međunarodnim marijanskim i mariološkim kongresima koje organizira *Papinska mariološka komisija* u Rimu. Nakon demokratskih promjena u Hrvatskoj, kada je u program Radija Rijeke uvedena emisija *Katolički vidici*, dr. Benvin tumačio je nedjeljna biblijska čitanja i time kod nas ostvario sasvim novo ozračje i nove odnose prema tomu sredstvu obavješćivanja.

Želja da se i u našoj Crkvi i narodu požnju plodovi Drugog vatikanskog koncila i nastojanje oko opće liturgijske i crkvene obnove označila je velik dio njegova plodna profesorskog i svećeničkog života. U tom smislu djelovao je i kao član *Teološkog društva Kršćanska sadašnjost* i u brojnim drugim, osobito ekumenskim, djelatnostima koja su promicala naša teološka učilišta i *Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu*. Redovito je sudjelovao na ekumenskim susretima koje su organizirali bogoslovni fakulteti iz Ljubljane, Zagreba i Beograda. Njegovu ekumensku otvorenost osobito su cijenili pravoslavci, što se očitovalo i prilikom posljednjega ispraćaja kada smo imali prilike čuti izjave sućuti naše pravoslavne kršćanske braće.

Za vrijeme rektorske službe u Rimu nastojao je upoznati rimske krugove s našom dragocjenom glagoljaškom baštinom, osobito na *Anselmianumu*, liturgijskom ateneju gdje je i doktorirao. Promicao je i predstavljao značajnije ljude i kulturne radnike iz Hrvatske: bl. Augustina Kažotića, slugu Božjega Bonifacija Pavletića († 1897.), Aleksu Benigara; zajedno s isusovcima V. Horvatom i B. Nađom zauzeo se za otkrivanje ploče Bartolu Kašiću u crkvi sv. Ignacija u Rimu; bio je uz dominikanca S. Krsaića koji je poduzeo postavljanje ploče Đuri Bagliviju u crkvi sv. Marcela u *via del Corso*; u suradnji s V. Gotovcem, tadašnjim predsjednikom *Matice hrvatske*, poslao je u Zagreb brončano poprsje svećenika Filipa Lukasa, predsjednika *Matice hrvatske* u međuratnom razdoblju, i održao prigodnu spomen-svečanost u *Zavodu sv. Jeronima* i na groblju Verano; sudjelovao je u organizaciji predstavljanja zbornika u čast franjevca Bazilija Pandžića na *Antonianumu*... Posebno treba spomenuti organizaciju *Akaderske svečanosti u čast Marku Maruliću, laiku teologu i hrvatskom trojezičnom piscu* koja je održana u studenom 1994. na *Pa-*

pinskom sveučilištu Gregoriana u Rimu, uz sudjelovanje domaćih i stranih proučavatelja Marulićeve ostavštine, te predstavljanje knjige *Salona christiana* na *Lateranskom sveučilištu*.

Započeo je pripreme za simpozij o Marku Maruliću čiji će se prvi dio održati na *Gregoriani* u jesen 1998. i drugi dio u Splitu 1999.; zatim pripreme za izložbu o kršćanstvu među Hrvatima koja će se organizirati od polovice listopada 1999. do polovice siječnja 2000. godine u famoznom *Salone Sisto* u *Vatikanskoj biblioteci*; te pripreme za jedan simpozij o kršćanstvu za vrijeme cara Dioklecijana.

Napisao je veći broj znanstvenih članaka i bio redaktor različitih izdanja iz područja navedenih teoloških disciplina. U okvir liturgijsko-glagoljske tematike spadaju članci „Zamisao liturgijskog jezika u Šimuna Kožičića“ u: *Slovo* 34 (1984.), 203-218, i „Zrcalo svestnoe u Oficiju rimskom Šimuna Kožičića“ u: *Zbornik radova o Šimunu Kožičiću*, JAZU, Zagreb, 1991., str. 33-63. Kao rektor javio se iz Rima i viješću „Simpozij o krčkom biskupu Antonu Mahniću u Rimu“, u: *Slovo*, 39-40 (1989. – 1990.), 248-250. U članku „Pitanje predložaka Kožičićevih izdanja“, objavljenom u zborniku *Krbavska biskupija u srednjem vijeku*, KS, Zagreb, 1988., pokušao je odgonetnuti izvore kojima se služio Kožičić u svojoj prevodilačkoj djelatnosti. To su uglavnom i okviri u kojima se kretao glagoljaški interes dr. A. Benvina.

Dr. A. Benvin spada u red onih svećenika koji su imali sreću biti pripadnicima dviju kultura, talijanske i hrvatske. Zarana su stekli temeljito klasično obrazovanje i dobro naučili talijanski jezik, što im je puno više nego drugima otvorilo horizonte i usmjerilo interese i način razmišljanja. Dok su neki nakon sjemeništa ostali u talijanskom govornom području, A. Benvin, kao i Josip Tučinović, trudili su se na kulturno siromašnjoj njivi u Hrvatskoj, nastojeći istovremeno održavati što prijateljskije i što srdačnije veze s Istranima u Italiji, gradeći tako mostove povjerenja i uzajamna poštovanja.

Cijeloga života, i posebno posljednjih godina, kao rektor *Zavoda sv. Jeronima*, nastojao je svima biti prijatelj i dobročinitelj, duhovni pastir i promicatelj hrvatskih kulturnih djelatnosti. Svima koji

smo ga poznavali ostat će u sjećanju lik Kristova učenika, uzorna i dostojanstvena svećenika uglađenih manira i fine duše.

IZ INTERVJUA ANTONA BENVINA RADIJU RIJECI, LISTOPAD 1992.

Čitao: Bernardo Balon, Mali Lošinj

Dosad smo s Vama, gosp. Benvin, uglavnom razgovarali kao s uglednim teologom i rektorom Visoke bogoslovske škole u Rijeci, no danas bismo htjeli progovoriti o Vama kao osobi i o vašem životu. Rođeni ste u slikovitom Valunu na otoku Cresu 14. rujna 1935. godine. Opišite, molim Vas, najprije svoje djetinjstvo.

Imam dosta dobro pamćenje i uspomene me vode u dane kad još nisam išao u školu. I pamtim ljude koji su živjeli od zemlje, škrte, kamenite, od ovce, od stada ovaca, kojih nije bilo tako mnogo, i od mora, od riba, od čamaca i od prijevoza robe i putnika. More je uvijek nešto granično; čovjek dođe do mora i mora priznati: tu je granica. Međutim, more je i most, silno komunikacijsko, povezujuće sredstvo. Kad smo gledali brodove kako dolaze, na njima su redovito bili stranci, ne naši, drugi, ali su dolazili krcatih brodova, i kad smo vidjeli što su to donijeli, poželjeli smo da to i mi imamo, jer toga toliko kod nas nije bilo, a oni su od nas odnosili naše vrijednosti, npr. drvo, crniku, za loženje, to je često išlo za Veneciju, zatim meso, janjad, kožu, vino, ulje, dakle razmjena dobara. I stranac na brodu nije nužno bio protivnik, neprijatelj, nego čovjek koji ima svoje vrednote, nije tvoj, ali smiješ imati prema njemu jedno poštovanje, jednu otvorenost i na taj su se način stvari rješavale.

Čak za vrijeme rata, sjećam se, kad su nacisti došli jedni ratnim brodovima, drugi s kopna, pa su nas jedne nedjelje kad smo bili u crkvi gotovo stavili kao u jednu vršu, i kada su iskočili s brodova, pamtim da su neki bili Slaveni, bili su Lužički Srbi. Znali su što je noga, što je nos, što je oko, što je uho, govorili su slavenski, a bili su u njemačkoj vojsci, koji su se tamo morali boriti na strani propale stvari, jer su na koncu bili poraženi, ali su s našim ljudima mogli komunicirati na neki način tim panslavističkim jezikom. A ljudi su ih sa simpatijom i počastili vinom, možda je netko nekoga pozvao i u

kuću, ne sjećam se, ali znam kako su stari ljudi pričali da su to doživjeli kao neko novo steknuće, kada su shvatili da mi ipak govorimo nekim zajedničkim jezikom.

Kako ste se odlučili za svećenički poziv?

Tu su zapravo bila presudna dva čimbenika: prvi je obiteljski, a drugi crkveni. Na čelu obiteljskoga fenomena bili su stariji, dakle djedovi, baka, roditelji. Moj se djed vratio s ratišta iz I. svjetskog rata sa Soče bez desne ruke, a ruku je izgubio tako što se pri paljbi artiljerijskog oružja s talijanske strane on uspio ubaciti u rov. Međutim, jedan njegov drug ostao je s onu stranu rova, pa je ispružio ruku i trzajem ga ubacio u rov i tako mu spasio život, ali je upropastio svoju ruku. Ta je ruka mnogo govorila, jer djed je bio poštar te je morao potpisivati razne isprave lijevom rukom. Ali nedostatak desne ruke vjerujem da ga je cijeli život silio da bude koncentriran, upozoran, sabran.

Sjećam se i kad je umirao. Bilo mi je 6 godina. Otac je brodom došao iz Cresa, bio je ovaj mjesec, puhala je jaka bura, a djedu je pozlilo. Mislim da je u utrobi, u drobu, imao rak. Izbacivao je krv, premda mi to nismo vidjeli, nego smo čuli da se to događa. Stariji su pozvali svećenika za sakramente, kako to mi kažemo – *za sveto ule*. Župnik je doveo dvojicu ljudi, tako da su u sobi bila trojica i mi djeca. I to je bilo ne zastrašujuće nego nešto svečano i lijepo. On je te noći umro, pa ga pamtim na odru itd.

Na našem stolu bile su hrvatske knjige. U školi jezik je bio talijanski. Talijanske su čitanke bile prekrasne, pisane pedagoški, didaktički vrlo kvalitetno. Pamtim neke slike i prizore iz te čitanke, npr. Božić, sv. Franjo, vuk... Ali na obiteljskom stolu bio je i Dobrilin molitvenik *Oče, budi volja Tvoja!*. Moja ga je majka dobila za vjenčani dar od župnika. A druga knjižica bila je *Mali katekizam* Ivana Pavića. I tu smo učili čitati hrvatski. To su bila dva jezika. Ali naš je jezik čakavski hrvatski jezik, prastari.

Kad sam se odlučivao za svećeništvo, ja sam to htio, ali sam se bojao, tako da nije bilo župnika, možda bi moj životni put bio sasvim

drugačiji. On je mnogo utjecao na to da me kao desetogodišnje dijete pošalje u prvi razred gimnazije. I uspio je utoliko što je rekao *ide i taj i taj*, moj kolega, tako da smo bili školski drugovi. Strah me je da bih ja možda ostao na obali da nije išao on, a on me je porinuo, i evo vidite, vožnja se nastavlja dalje, tako da sam mu ostao dužan. To je taj crkveni čimbenik i ovaj obiteljski koji je bio glavni, jer da obiteljska atmosfera nije bila povoljna, moj bi životni put bio drugačiji. Moj je otac pjevao u crkvi. Moja sestra kaže: otac nije nikad nedjeljom zakasnio na misu.

Kakav je bio tijekom Vašeg svećeničkog života, gosp. Benvin?

Ovako, s 10 godina išao sam u školu u Veli Lošinj. Onda kad se škola, a bila je na talijanskom nastavnom jeziku, zatvorila, vila u kojoj smo mi bili, pripala je, mislim, tadašnjoj UDBA-i, biskupija je to prodala. Mi smo tada prešli u Pazin, gdje sam maturirao 1953. godine. Onda sam došao na Teologiju u Rijeku. Tu sam odslušao 3 semestra, ali su me pozvali u vojsku. Bio sam u vojsci od proljeća 1955. do rujna 1956.

Ja sam se toga jako bojao, i to zato što su u to vrijeme vojne vlasti vršile strahovit pritisak na studente naših škola. I mnogi su tu pokleknuli, išli u njihove službe, a neki su dopali zatvora: jedan je kolega 5 godina robijao na Golom otoku, drugi 3 godine u Staroj Gradiški i navukao doživotni nefritis...

Kako se to meni ne bi dogodilo, ja sam se oboružao nekim imunitetom, uglavnom strahom, strahom Božjim. Ali me to toliko unaprijedilo da sam uživao veliko povjerenje vojske, raje. Bio sam u artiljeriji, a škola mi je pomogla utoliko što sam jako dobro znao trigonometriju. Bili smo na haubicama (top kraće cijevi sa zakrivljenom i ubacnom putanjom; upotrebljava se za gađanje ciljeva koji se nalaze npr. iza nekog brda i koje topnik ne vidi izravno, op.bb). Sad razumijem ovu paljbu, je li, ubacna putanja, sve s trigonometrijskim funkcijama, kosinusev teorem funkcionira. Imali smo ruske tablice jer su haubice, kojima smo mi gađali, bile ruske proizvodnje.

Kad sam se vratio, još se nisam bio definitivno odlučio što ću biti. – *Šta si u civilstvu? Pa ti si u popovskoj školi, ti cvikeraš!* – tako su me pitali. – *Ja sam studirao filozofiju i teologiju* – rekao sam – *a što ću biti, to će se još vidjeti*. Ali sam osjetio da poslije vojske moram donijeti odluku.

I ona je pala kad sam nastavio školovanje u Pazinu, jer su u Rijeci u međuvremenu komunističke vlasti nepravedno zatvorile školu: našu Bogosloviju na 10 godina, a srednju školu na 5 godina. Gospodin Dekanić ima to na duši. I još neki koji su mu bili svjedoci protiv kolega; jedan je dobio 6 godina zatvora, drugi 4, treći 3, četvrti 2, peti 1, a šesti 6 mjeseci. Dakle, šestorica, tobože da su bili ustaše i iredentisti, protalijanaši. Sve je to bilo montirano.

U Pazinu sam završio Teologiju i 20. rujna 1958. u Cresu bio sam primljen u red prezbitera, bio sam zaređen, redio me krčki biskup, jer je otok Cres sastavni dio Krčke biskupije.

Onda sam 5 godina bio zadržan u Pazinu u srednjoj školi da predajem latinski jezik. Dakle, neposredno nakon Teologije ja sam predavao latinski jezik zahvaljujući izvrsnom profesoru o. Velniću i školi koju smo polazili.

Nakon toga biskup me poslao 2 godine u Zagreb na nastavak studija bogoslovnih nauka. Ja sam se naljutio u Zagrebu jer mi nisu htjeli priznati neke predmete. I onda sam biskupa nagovorio da me pošalje u Rim. Međutim, nisu mi dali pasoš, putovnicu, četiri puta su me odbijali, tek sam je peti put dobio. I tako su prošle 2 godine u Zagrebu. Ali kako Bog krivim crtama piše ravno, ja sam u Zagrebu mnogo naučio, stekao poznanstva, prijatelje, veze i naučio raditi s narodom. U župi Sv. obitelji, u Držićevoj ulici, na Kanalu, Sigečica, Staro sajmište, dvojka, tramvaj je vozio u tom smjeru. Nezaboravni su sprovodi koje sam vodio na Mirogoju, ili blagoslov stanova, ili susreti s djecom, sa studentima, s omladinom, stekao sam povjerenje naroda. Gostoljubivost župnika i sakristana gosp. Jože Šestaka, to su visoke vrednote.

Poslije toga, 1965. godine, kada mi je bilo 30 godina, otišao sam u Rim. Rimske sam godine intenzivno koristio za studij. Nisam se vraćao kući. S jedne strane jer je bilo opasno da ti oduzmu pu-

tovnicu i ostaneš s ove strane granice (nisam imao povjerenja), a s druge strane da iskoristim praznike putujući u druge zemlje: dvaput sam bio u Engleskoj (York, Leeds, Bradford, sjev. Engleska) i u Njemačkoj. Bilo nas je nekoliko. Usavršili smo jezik u toj mjeri da smo englesku i njemačku, ne samo teološku literaturu, već i svaku drugu mogli upotrijebiti kompetentno i suvereno. To je velika prednost, za što je bio osobito zaslužan tadašnji rektor Zavoda sv. Jeronima dr. Đuro Kokša, kasnije pomoćni biskup i mecena u Zagrebu.

Godine 1969. položio sam doktorat tezom iz stare latinske teologije. Uzeo sam jednog pisca koji je živio u zapadnoj Francuskoj, u Akvitaniji, Poitiers. Zvao se Hilarije, kojega je tadašnja carska politika natjerala u egzil, dakle u izgnanstvo, u Frigiju, današnju Tursku. Tamo je proveo nekoliko godina i za to vrijeme stekao mnogo znanja i iskustva. Njegova su djela pisana vrlo lijepim latinskim jezikom, doduše dosta teškim, ali teološki su vrlo specifična. Nije serijski teolog. Ja sam se namjerio na neke teme, koje kasnije nisam uspio razraditi, ali sada kada odem u Rim, i ako me zdravlje posluži, i ako budem imao vremena, nastavit ću tamo gdje sam stao. Jedna je od tema, recimo, razvoj, rast, skoro bismo rekli evolucija; on to zove *profectus*: sve što je živo u rastu je – dijete raste, stablo raste, životinja raste, tako je Isus, kao čovjek, stalno rastao, proficirao, unapređivao se. To mi je bila jedna vrlo lijepa tema koju nisam uspio do kraja razraditi, a ovdje u Rijeci mi smo na sporednom kolosijeku što se znanosti tiče; biblioteke su deficitarne, mislim da su riječke biblioteke bolje stajale za vrijeme Austro-Ugarske negoli danas. Svaki napor koji bi išao u tom pravcu trebalo bi poduprijeti da se grad duhovno, kulturno, intelektualno pojača, digne.

Od povratka iz Rima 1969. godine do danas ostao sam na Visokoj bogoslovskoj školi, kao profesor dogmatike i patristike. Dogmatika je nauk vjere, ono što ljudi vjeruju kao katolici, kao kršćani, a patristika je učenje starih crkvenih pisaca, onih koji su pisali poslije apostola. To je literatura visoke kvalitete, a povezuje nas jako i ekumenski jer te pisce jednako priznaju pravoslavni teolozi. Kad sam studirao toga Hilarija iz Poitiersa, doznao sam da je jedan Rus napisao monografiju u prošlom (XIX.) stoljeću. Nisam imao toliko

vremena da to idem proučiti, ali sada kada budem tamo, nastojat ću to učiniti jer ta knjiga u Rimu postoji, a nas je stara gimnazija naučila i ruski. Budući da smo bili prijatelji sa Sovjetskim Savezom, onda se učilo ruski jezik, a ruski je našem jeziku jako blizak, i ja sam ga zavolio, pa mogu čitati i rusku literaturu.

Vi ste se, gosp. Benvin, posebno angažirali na ekumenskom polju, u odnosima Katoličke i ovdje Srpske pravoslavne Crkve, pa Vas molim da i o tome nešto kažete.

Jesam i ništa mi nije žao. Ja sam tužan i zbunjen ovom tragedijom. Kao da je išlo najgorim mogućim putem. Kao kad pukne staklo. A nije trebalo puknuti. Neki kažu moralo je, nije se dalo izbjeći. Ja to dovodim pod znak pitanja. Jer čini mi se da ljudska duša, svačija, čezne za povjerenjem. Istina je, u prošlom režimu povjerenje je bilo zgnječeno, zgaženo, zgužvano. Ljudi su (bili) puni nepovjerenja. I sad vidimo što je bilo u srcima ljudi, jednih i drugih, jer to je sad provalilo kao iz vulkana. To nije palo s neba, s Marsa, nego je to bilo u srcu, i plodovi se sada jasno vide, ali uzrok je ono što je bilo u ljudskim dušama. A Isus je, to čitamo u evanđelju, dao život da raspršenu djecu Božju skupi u jedno. Dakle, jedinstvo je ideal čovječanstva, ideal Božjega svijeta, i tko radi na tome, radi na Božjemu djelu. I mislim da nakon ovoga rata, nakon ove oluje bit će mnogo poharanoga, ali bit će možda življa i autentičnija želja da se barem toleriramo, da bude trpeljivosti, da se podnosimo kao u braku koji nije idealan, pa nema smisla noževima ili pištoljima rješavati problem. Zar nije bolje podnositi se, ponešto i gutati jer, u suprotnom, tragedija je neminovna, bit će krvi, klanja, i tko jedanput ubije, više se ne može oprati.

Šesnaestog kolovoza o.g. (1992.) Sveti Otac papa Ivan Pavao II. imenovao Vas je rektorom Hrvatskoga papinskog zavoda sv. Jeronima u Rimu. Očekuje Vas zahtjevan posao.

To je istina. Ne znam točno, ne mogu predvidjeti, iako sam 4 godine bio u tom Zavodu, pa znam otprilike njegovo djelovanje i poslovanje, no tada sam bio student kojemu je bilo više stalo do znanja i specijalizacije, a nisam se spremao biti rektor.

Međutim, sad sam kandidiran od našeg episkopata, od zbora naših biskupa. Tri imena idu u Rim, tako da se Sveti Otac može odlučiti za jednoga. Dana je prednost, evo, mom imenu pa sam zahvalan onima koji su me poduprli, ali i Svetom Ocu papi. No koliko sam počašćen, toliko sam stavljen pod novi teret, breme, jaram, rekao bih.

Mnogi su mi rekli: drago nam je što idete, ali nam je žao što Vas gubimo. Drugi su rekli: žao nam je što idete, ali smo i počašćeni što idete. Dakle, radost i tuga, neko žaljenje bilo je pomiješano kod mnogih. Nikad nisam u životu primio toliko priznanja u tom tonalitету, usmenih i pisanih.

Posao je zahtjevan zato što se tamo odgajaju budući naši stručnjaci, dakle ljudi visoke kvalifikacije, koji će biti profesori, voditelji, neki će vjerojatno biti i biskupi, kao što ih je bilo i do sada. Ima ih dvadeset dvojica za ovu godinu. U načelu ostaju nekoliko godina dok ne steknu kvalifikaciju, recimo doktorat, granično, mislim, do 6 godina.

Moj je mandat na 10 godina. Posao je doista dugoročan, horizonti su široki, a posla neće nedostajati, pogotovo što bih ja želio nastaviti, kao što sam već rekao, ono što nisam dovršio. Ja bih sada to htio doraditi ako budem zdrav i ako me budu i dalje držale ove radne sposobnosti i volja koju sam baštinió od naših starih koji su bili vrlo uporni ljudi.

Gosp. Benvin, možete li na kraju izreći pouku koja proizlazi iz bogatstva vašeg znanja i životnog iskustva?

Tu me stavljate u nepriliku. Zahvalan sam za ovaj razgovor i za to pitanje. Ja vjerujem ovako: bit je znanja poštivati čovjeka, a u čovjeku ono što je od Boga, i što svaki čovjek ima. Ono fundamentalno kod čovjeka kod svih je isto. Ja vjerujem da oni koji žive u nepovjerenju, trpe, to je teška kazna, ljepše je onima koji su okruženi

povjerenjem i poštovanjem. Ja sam bio u Puli u bolnici mjesec dana, ali bio sam okružen takvom pažnjom i poštovanjem da su to meni, kad stavim na vagu, možda najljepši dani u životu.

Stoga bih htio reći: neka ljudi poštuju čovjeka, neka poštuju u svakome ono što je ljudsko, osobito u onome koji trpi, a toga je sada recimo kod svih ovih prognanika, kod izbjeglica, kod ratne siročadi i kod svih patnika i siromaha napretek.

To poštivati, ne praviti se važan, ali biti važan da drugome pomogneš. Eto, iskustvo života to me poučilo, a mi to kažemo još i ovako: to osjećanje nije od čovjeka nego je to od Božjega Duha. (...)

SUMARNI PREGLED PISANE OSTAVŠTINE MONS. DR. ANTONA BENVINA

Doc. dr. sc. Franjo Velčić

Poznato je da je dr. Anton Benvin, prije odlaska na službu rektora Papinskog hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rim, ostavio svoju biblioteku Visokoj bogoslovskoj školi, odnosno Teologiji u Rijeci, a nakon tragične smrti njegova pisana ostavština, razne studije, korespondencija, rokovnici i druge pisane zabilješke, kao i knjige koje je nabavljao ili dobio na dar u Rimu, prenesene su u Biskupski ordinarijat u Krk, i autor ovog izlaganja, kao arhivar i bibliotekar Krčke biskupije, izvršio je inicijalnu inventarizaciju pristiglog materijala.² I dok su knjige kao cjelina uvrštene u Biskupijsku biblioteku, njegova pisana ostavština ušla je kao zaseban Arhivski fond, broj 015, Biskupijskog arhiva u Krku (BAK).³ Sav pristigli pisani materijal svrstan je u 20 arhivskih kartonskih kutija, a prema obliku i sadržaju svrstan je ukupno u 160 arhivskih pozicija. Naime, pri tomu se prvenstveno vodilo računa o autorovu slijedu stvari i materije kojom se osobno bavio i kako ju je osobno razvrstao.

Evo sumarnog pregleda najvažnijih pojedinosti. U prvoj kutiji i prvoj poziciji pohranjena je Benvinova uvezana doktorska disertacija: *Il battesimo di Gesù nella cristologia e soteriologia di Ilario di Poitiers, Roma 1969*, koju je napisao pod mentorstvom poznatog benediktinca, liturgičara, profesora Salvatorea Marsilija. Naime, poznato je da je to bilo minuciozno teološko istraživanje koje, nažalost, nije uspjelo ugledati hrvatski prijevod i publiciranje, ali unutar opsežne Benvinove korespondencije nalazimo pismo upućeno krčkom biskupu Karmelu Zazinoviću iz kojega saznajemo da se njemačka izdavačka kuća Herder zanimala za tiskanje Benvinove doktorske disertacije. Nije nam poznato zašto nije došlo do njezina tiskanja!? Tek 1994. godine Benvin je tadašnjem studentu u Rimu Encu Ro-

2 Izvrstan pregled života i rada dr. Antona Benvina sa sumarnom bibliografijom napisao je Anton TAMARUT, Mons. dr. Anton Benvin (1935. – 1996.), u: *Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima (1901. – 2001.)*, Rim, 2001., 539-547.

3 Krk, Biskupijski arhiv Krk (u sljedećim bilješkama: BAK).

dinisu, svećeniku Krčke biskupije, povjerio da unese disertaciju u računalno za eventualno tiskanje. Radi toga je Benvin postojeći tekst disertacije još jednom temeljito ispravio, odnosno nadopunio.

U svezi s doktorskom radnjom u drugoj poziciji nalazimo Benvinov dodatak o krštenju na temelju Hilarijeva „Symbolum Pictaviense“⁴ i tumačenje Hilarijeva izraza: „Profectus“. Tu je i: „Argumentum Dissertationis ad lauream“, kao i „Theseos Expositio“, tj. obrana disertacije koju je obranio na Papinskom ateneumu Anselmianum, na rimskome brežuljku Aventinu, na latinskom jeziku 25. lipnja 1969. godine u 17,00 sati. Saznajemo također da je disertacija bila otisnuta na računalu do stranice 44, ali disketa nije sačuvana!

O Benvinovu interesu za Hilarija iz Poitiersa svjedoče i drugi Benvinovi zapisi i zabilješke u drugoj kutiji: *L'uomo assunto e il suo battesimo secondo la dottrina di s. Ilario di Poitiers*. Unutar toga sveska nalazimo sljedeća poglavlja: *Tema della santificazione; La santificazione reale; L'adempimento – dimensione economica fondamentale; Il tema della “rigenerazione” (natus rursus ex baptismo); La sacramentalità del battesimo di Gesù; Il battesimo di Gesù e la “non indigenza”*. U fasciklu bez oznake nalazi se *Ordo baptismi* (fotokopije rukopisa i prvotisaka o tom predmetu).

Nije zanemariv ni njegov raniji, magisterijski rad, tj. Benvinova *tesina* na Papinskom ateneumu Anselmianum – Pontificio Istituto Liturgico, pod naslovom: *Sponso iuncta est sponsa. (Un aspetto del messaggio profetico di Osea)*, Roma, 1967., 44 pag.

U trećoj kutiji pohranjeni su: Pravila o laičkoj udruzi sv. Vinca Paulskog; sporazum između zagrebačkog Teološkog društva KS d.o.o. i kardinala Franje Kuharića kao predstavnika Zagrebačke nadbiskupije; preslika ruskog teksta *Istorij slavjanskago perevoda Simbolov veri*; zatim preslika njemačkoga teksta *Über den liturgischen Gesang der glagoliten*; pokušaj odgonetavanja grčkoga kamena natpisa nađenog u Osoru: Έν αρχή ήν ό λόγος...; pjesma *Ubi caritas et amor* i kratak komentar. Zatim, ulazak pridjeva „Catholica“ u Apostolskom vjerovanju, rad poslan uredništvu *Službe Božje* u Makar-

⁴ Svoj *Appendice II* Benvin je naslovio: *L'iniziazione cristiana nelle Gallie del IV secolo, secondo le testimonianze di Sant'Ilario di Poitiers. (Contributo alla storia dei riti battesimali in Occidente)*.

sku 17. II. 1989. za spomen-knjigu o Martinu Kiriginu prigodom 80. obljetnice rođenja; Porečki Benedikcional – *Benedictionale Paren-tinum*.

Nije bilo značajnijih obljetnica u našoj domovinskoj Crkvi u kojima prof. Benvin nije sudjelovao bilo u organizaciji bilo sudjelovanjem svojim priložima. Tako je 1994. godine priredio članak o Muci (Passio) sv. Ireneja Srijemskoga – ranokršćanski portret biskupa mučenika, za zbornik u čast Ćirila Kosa, biskupa đakovačkoga i srijemskoga. Pri tome je prikupio mnoštvo preslika tiskanih radova o sv. Ireneju kako bi imao što širi uvid u materiju koju obrađuje.⁵

Jedan je od posljednjih radova dr. Benvina članak o istaknutom članu franjevačkoga reda o. Aleksi Benigaru, koji je kanio predstaviti na XII. Međunarodnom mariološkom kongresu u Čenstohovi, od 18. do 24. VIII. 1996. u Poljskoj, pod naslovom *Marija u djelu „Liturgia romana“ (Peking, 1947.) o. Alekse Benigara OFM (1893. – 1988.)*. U svezi s tim kongresom Benvin je bio u korespondenciji s o. Pavlom Meladom, tadašnjim predsjednikom Međunarodne Marijanske akademije u Rimu. Benvin je svesrdno radio i na tom projektu, ali je četrdesetak dana prije svoje smrti odustao od puta u Poljsku i 8. kolovoza 1996., tj. deset dana prije početka Kongresa iz svoga rodnog Valuna na otoku Cresu piše pročelniku Hrvatskoga mariološkog instituta u Zagrebu, prof. dr. Adalbertu Rebiću: „zbog nadolaznih promjena i poslova prinuđen sam odustati od sudjelovanja na XII. mariološkom kongresu u Čenstohovi... Kada sam se prijavio, nisam mogao predvidjeti okolnosti koje su sada tu. Molim Te da uzmeš u obzir tu realnost i, koliko je do Tebe i drugih sudionika, da me razumiješ. Prijavljeni rad nastojat ću dovršiti i dostaviti („Marija u djelu ‘Liturgia romana’ o. Alekse Benigara OFM“).⁶

Benvin je bio tražen predavač, voditelj duhovnih vježbi i obnova. U 5. poziciji nalazimo predavanje slovenskim svećenicima u Sloveniku, održano u Rimu 13. siječnja 1995., *Christus Ecclesiae suae semper adest (SC 7)*, zatim talijanski govor časnim sestrama na kraju građanske godine *Živi Krist – katehetsko-liturgijska poru-*

5 Usp. BAK, Kutija br. 5., poz. br. 1, s natpisom: *Passio s. Irenaei Sirmiensis. Acta Martyrum selecta: Passio S. Irenaei episcopi Sirmiensis.*

6 BAK, Kutija br. 5., poz. br. 2, plavi fascikl: A. Benigar.

ka evanđelja; predavanje na mjesečnoj konferenciji redovnicama u Rijeci 14. siječnja 1990. *Apostolsko nasljedstvo i Crkva, osobito mjesna Crkva.*⁷ U jednom zasebnom crvenom fasciklu prikupio je duhovne vježbe koje je održao svećenicima, redovnicima i redovnicama, kao i seminare časnim sestrama pred vječnim zavjetima. Neke su duhovne vježbe trajale i po šest dana.⁸

U četvrtu kutiju uvršten je jedan drugi veliki interes prof. Benvina, a to je: *Symbolum Baptismale Apsorensense (Apsoritano).*⁹ Bilo je to veliko otkriće za našu crkvenu povijest. O tom iznašašću Benvin je referirao na znanstvenom savjetovanju „Izvori za povijest otoka Lošinja i Cresa“ održanom u Malom Lošinj u od 21. do 23. travnja 1982. godine.¹⁰ Želeći da to otkriće postane dostupno što širem, međunarodnom krugu znanstvenika, o njemu je također izlagao na Međunarodnim studijskim danima u Aquileji od 23. do 25. rujna 1988. godine, povodom 1600. obljetnice dolaska sv. Kromacija na Aquilejsku biskupsku stolicu.¹¹ Sve je to pomnjivo uspoređivao sa „*Symbolle der alten Kirche*“ te se još jednom angažirao oko osorskoga Creda na XIII. Međunarodnom kongresu za starokršćansku arheologiju koji je održan u Splitu i Poreču 1994., a sudjelovao je priopćenjem: *Il Credo Battesimale nella Provincia Ecclesiastica Salonitana.*¹²

7 Usp. BAK, Kutija br. 4., poz. br. 8.

8 BAK, Kutija br. 6., poz. br. 5, naslovljena: *Duhovne vježbe*. Pohanjeni su zapisi duhovnih vježbi za svećenike Subotičke biskupije, od 1. do 4. rujna 1987. u Marijinoj godini; za svećenike Šibenske biskupije na Visovcu od 3. do 6. rujna 1990.; za kapucine u Karlobagu od 22. do 27. VII. 1996.; za časne sestre franjevske Splitske provincije, na Odri – Novi Zagreb, u domu franjevac Trećeg samostanskog reda. U raznim godinama imao je duhovne vježbe u raznim „varijantama“. Tako npr. u Zagrebu od 25. siječnja do 2. veljače 1984., varijanta A; od 25. veljače do 3. ožujka 1985. varijanta B; od 8. do 14. srpnja 1985. varijanta C u Kloštar Ivaniću. Slijede duhovne vježbe u Unešiću (samostan/Šibenska biskupija) od 20. do 26. veljače 1987.; časnim sestrama u Zemunu od 28. ožujka do 4. travnja 1989.; časnim sestrama u Rijeci od 7. do 14. kolovoza 1995.; Školskim sestrama franjevkama na Lovretu, u Splitu (datum?); u inozemstvu: St. Gabriel – Nödling bei Wien, od 27. do 29. studenoga 1989.; zatim u Zadru od 4. do 10. veljače 1990.; u Splitu – Lovret, od 9. do 14. veljače 1992. itd.

9 BAK, Kutija br. 4., poz. br. 1 i 2.

10 Usp. Anton BENVIN, Dva fragmenta rimskog simbola vjere iz Osora, u: *Izvori za povijest otoka Cresa i Lošinja. Otočki ljetopis Cres – Lošinj*, 5, Mali Lošinj, 1984., 64-79.

11 Usp. Anton BENVIN, Due frammenti del simbolo apostolico di Ossero (Symbolum Apsarense), in: *Chromatius Episcopus 388-1988. Antichità Altoadriatiche, XXXIV*, Udine, 1989., 185-207.

12 U svezi s Osorskim Credom Benvin piše 13. VII. 1993. prof. dr. Nenadu Cambiju pri Književnom krugu u Splitu, sljedeće: „*Bio sam Vam obećao svoj prikaz o Osorskom CREDU, što sam ga izložio u Aquilei 1988. Iskupljujem dne prilajući primjerak Vama, drugi Muzeju, a treći kolegi E. Marinu.*“

O Benvinovu interesu za hrvatsko glagoljaštvo izložit će mr. sc. Ivan Milovčić, no ovdje neka bude po pitanju povijesnoga glagoljaškog izdavaštva spomenuto Benvinovo iznimno i svestrano zanimanje. Za svako pitanje koje je obrađivao tražio je što je moguće šire indikacije. U tome su mu zdušno pružali sve dostupne podatke djelatnici s tadašnjega Staroslavenskog zavoda, Instituta za filologiju i folkloristiku, današnjeg Staroslavenskog instituta u Zagrebu, među kojima se posebno ističe akademkinja Anica Nazor, koja je bila u višegodišnjoj korespondenciji s dr. Benvinom. Tako među njegovim zabilježkama i preslikama nalazimo brojne fotokopirane dijelove raznih misala i brevijara koji su pohranjeni po svjetskim bibliotekama i arhivima, kao npr.: ulomci Brevijara iz Kopitarove zbirke, Ljubljana; Kopenhagenski misal; Medicejski brevijar, Firenze; Glagoljski misal, Oxford; Ljubljanski misal (nije potpun) i razni drugi. Uporno je tragao za predloškom "Oficija Rimskog" Šimuna Kožičića Benje (1530.), zatim *Formulae variae* Otče naša, Slava va višnjih Bogu, Iže koliž..., Tebe Boga hvalim itd. Zacijelo je vrijedan njegov rad o glagoljaštvu tiskan u *Rivista liturgica*, Padova: *La liturgia slavo-romana (glagolita) in Croazia*.

Povodom značajnih obljetnica iz naše crkvene ili nacionalne povijesti u drugoj polovici XX. stoljeća profesor Benvin zauzimao je istaknute organizatorske uloge ili pak aktivno sudjelovao svojih doprinosima u istraživanju pojedinih tema. Tako se aktivno uključio (1983. god.) povodom proslave 500. obljetnice prvotiska Rimskoga misala iz 1483. godine. Tim je povodom održan znanstveni skup „Hrvatska knjiga od glagoljskog Prvotiska do sredine 16. stoljeća“ i prof. Benvin je sudjelovao svojim prilogom: *Zamisao liturgijskog jezika u Šimuna Kožičića*.¹³ I povodom 450. obljetnice smrti modruškoga biskupa Šimuna Kožičića Benje (1986. god.) Zadarska je nadbiskupija taj spomen proslavila na Ugljanu prigodnom akademijom na kojoj je dr. Benvin, kao profesor Visoke bogoslovske škole u Rijeci, održao slovo i prikazao život i djelo biskupa Kožičića u deset

Bit će mi drago čuti Vaš osvrt. S arheol.(oškog) i liturgijskog gledišta ovo je svekršćanski (=svjetski) raritet. "BAK, Kutija br. 7., poz. 4 i 6.

13 Izlaganje je održao u JAZU, a objavljeno je u: *Slovo. Časopis Staroslavenskog zavoda u Zagrebu*, 34 (1984.), 203-218.

postaja.¹⁴ Budući da je Kožičić bio izdavač prvih glagoljskih knjiga tiskanih u Rijeci, o njemu je Benvin prikupljao priloge za „leksik“, no posebno se zalagao u pronalaženju predložaka, latinskih ili talijanskih, za Kožičićev „Oficii B. D. Mar.“ (glagoljski)¹⁵ i za Marijin srednjovjekovni himan *Te Matrem laudamus*, odnosno u staroslavenskom prijevodu: *Tebe Mater hvalim*. Tako je nastao Benvinov rad: *Glagoljski “Oficii Blaženije Devi Marie” Biskupa Modruškoga Šimuna Kožičića Benje (1530.)*. Pri tome je prikupio više preslika o Kožičiću iz Arhiva JAZU-a i drugdje po svijetu. Tu je i njegov rad: *Šimun Kožičić Zadranin i njegov izdavački program u Rijeci*.¹⁶

Ime Bartula Kašića, Pažanina (1575. – 1650.) još je jedno veliko ime iz naše nacionalne povijesti za koje se Benvin zdušno zalagao da odjekne u visokim crkvenim i kulturnim krugovima u Rimu. Stoga je u crkvi sv. Jeronima priredio predstavljanje Kašićeva „Rituala rimskoga“ iz 1640. godine i Jambrešić-Supnikova rječnika „Lexikon latinum etc.“ iz 1742. godine. Tim je povodom 14. studenoga 1993. sudionicima održao svečani pozdravni govor.¹⁷ Tu su i preslike Kašićevih pjesama: *Piesni duhovne od pohvala Božjih, u Rimu 1634.* i druge preslike o Kašiću.

Treće je veliko ime s našega područja trsatski franjevac Franjo Glavinčić (umro 1652.) i njegov tiskani molitvenik “Czvit szvetih” u okviru hrvatske hagiografije. Isti je rad Benvin predao odboru Znanstvenog skupa “Franjo Glavinčić i njegovo vrijeme”. Proučavajući Glavinčića Benvin je učinio brojne bilješke, analize i katalogizaciju građe.¹⁸

Sudjelovao je u Marulićevim danima 1996. Tada je spremio tekst: *Marko Marulić i tisak, otkriće novih svjetova, katoličke misije*.

Benvinova opsežna korespondencija zaslužuje posebnu pozornost (i još uvijek diskreciju!) jer sadržava dopisivanje s istaknutim crkvenim, društvenim i znanstvenim autoritetima njegova vremena, od kojih su mnogi i danas živi, ali ima tu i osobnih ispovijesti „ma-

14 BAK, Kutija br. 9., poz. 3. Usp. Ivan PRENĀA, „Na Božju hvalu i hrvackoga jezika posvećenije“, u: *Glas Koncila*, 12. X. 1986., str. 1 i 6.

15 Usp. BAK, Kutija br. 9., poz. 3.

16 Isto.

17 Vidi: BAK, Kutija br. 7., poz. 1.

18 Usp. BAK, Kutija br. 16., poz. 14.

lih ljudi“ koji su u čovjeku i svećeniku Benvinu našli iskrena sugovornika koji ih razumije i sluša. Od crkvenih autoriteta spomenimo samo korespondenciju između kardinala Franje Kuharića i Benvina u pitanju crkvenoga pravovjerja (Zagreb, 13. XII. 1970. nadbiskup Kuharić > Benvin, te Benvinov odgovor Kuhariću, Rijeka, 20. XII. 1970.), zatim s kasnijim kardinalom Virgiliom Noeom koji iz Vatikana, 20. X. 1969., odbija Benvinu mogućnost konzultiranja Vatikanskog arhiva. Tamo je i pastoralna korespondencija naših svećenika s profesorom Benvinom. Mons. Anton Toljanić iz Maloga Lošinja 23. X. 1969. moli Benvinovu pomoć pri odgoju srednjoškolske mladeži i Benvinov odgovor od 4. XI. 1969. Zatim vlč. Mijo Liković iz Generalskog Stola 24. X. 1969. poziva Benvina da održi referat: „Problemi odgoja svećeničkih kandidata“ za Prezbiteralno vijeće Riječko-senjske nadbiskupije. Iz Rima 19. XII. 1969. Ante Kresina piše Benvinu o stanju u Zavodu, o nadbiskupu Josipu Pavlišiću, o gradnji sjemeništa i mišljenje o profesorskom kadru. Zatim tu je njegova korespondencija s Cresaninom p. Vitaleom Bommarcom, provincijalnim ministrom iz Padove, kasnijim goričkim nadbiskupom, sa Safranom Laszлом iz Novoga Sada, s biskupom Joakimom Herbutom iz Skopja. Tu je i pismo zaklade Stift Klosterneuburg od 22. VIII. 1970. krčkom biskupu Karmelu Zazinoviću o Benvinovoj radnji i namjera da se ista tiska u njemačkoj izdavačkoj kući Herder. Sačuvana je također intenzivna korespondencija s mnogim kulturnim djelatnicima u domovini i inozemstvu, među kojima su akademici Andrija Mutnjaković, Emilio Marin i mnogi drugi.

To je samo mali dio onoga čime se bavio, s kime se susretao i korespondirao dr. Benvin. Ostaje još neistraženo i neobrađeno ono što se odnosi na stanje i ne/prilike u tek stasaloj, međunarodno priznatoj Republici Hrvatskoj koja se tada nalazila u vrtlogu nametnutoga agresorskog rata. Benvin je koristio svaku prigodu i svaki susret, s pojedincima i institucijama, da objasni situaciju u njegovoj domovini... K tomu, sakupljao je isječke iz novina koje pišu o Hrvatskoj. Svojim bogatim pisanim tragom što ga je ostavio zasigurno je obogatio našu povijesnu, kulturnu i teološku spoznaju i time ujedno zadužio svoje kolege profesore i studente, svakoga od nas.

Završit ću ovaj kratki osvrt osobnim sjećanjem na dr. Benvina kad je, po povratku sa studija u Rimu, krajem šezdesetih godina prošloga stoljeća, posjetio creskoga nadžupnika don Marija Haljića. Župnikova sestra Laura, koja je upravo gulila krumpire i spremala ručak, pitala ga je onako znatiželjno: „*Reverendo professore, što vas posebno zanima u životu?*“ Nakon Benvinove kratke, njemu svojstvene stanke, kaže joj: „*Tutto, signorina, dalla patata alle stelle!*“, tj. „Sve me, gospođice, zanima, od krumpira do zvijezda!“ To je bio naš profesor Benvin!

TEOLOŠKA TEŽIŠTA ANTONA BENVINA

Prof. dr. sc. Anton Tamarut, Zagreb

Anton Benvin (1935. – 1996.) po svojoj intelektualnoj i teološkoj formaciji izrazito je svestrana i polifona osoba koja teško odolijeva brojnim sirenama povijesnih, kako crkvenih i duhovnih tako i širih društvenih i kulturnih potreba svoga vremena. Opremljen je klasičnom naobrazbom te gotovo ravnomjerno, već po svom povijesnom i zemljopisnom podrijetlu, baštini hrvatsku i talijansku duhovnu kulturu. Izvrsno se služi starogrčkim (biblijskim) jezikom i još bolje latinskim. U talijanskom se jeziku kreće suvereno, jednako kao i u hrvatskom. U znanstvenom radu resi ga ga analitičnost i temeljitost, kao i povijesna i metodološka slojevitost.

Za Benvina bismo mogli reći da je u određenom smislu „teolog inicijacije“, ne dakako u prvome redu s očista obrade prvih triju sakramenata, iako i u tom pogledu njegov doprinos nije zanemariv, nego poglavito u smislu njegova metodološkog i didaktičkog pristupa gotovo svakoj temi i problematici kojom se bavio. On je teolog čvrste podloge i jasnih polazišta; rijetko gradi na pretpostavkama i hipotezama, a gotovo redovito počinje „ab ovo“, smatrajući kako temelji svake rasprave moraju počivati na vlastitom i čistom terenu, na kamenitu, a ne na pjeskovitu tlu i mulju.

Benvin je teolog Crkve, odnosno crkveni teolog. Crkvenost je važna odrednica njegove teologije i samo se iz crkvene zajednice i u službi crkvene zajednice može razumjeti njegovo teološko zalaganje i predanje. On je, naime, dalek svakom obliku zatvorene iliti tzv. kabinetske, pogrdnim jezikom rečeno, „uhljebljene teologije“. U tom kontekstu moglo bi se za nj reći da je neka vrsta „dvorskog teologa“, ali nikako u smislu ulizivačkog ili dodvorničkog služenja već trajne otvorenosti da svojim umnim sposobnostima i znanjima bude na pomoć u prvome redu mjesnim pastirima Crkve, biskupima i njihovim suradnicima, župnicima. Dovoljno je podsjetiti na brojne crkveno-kulturne i povijesne jubileje i slavlja kako župnog, (nad)biskupijskog ili metropolijskog, tako i nacionalnog karaktera u koji-

ma je njegova uloga bila neizostavna, njegov doprinos u popratnim i prigodnim poslanicama, kao i sâmim slavljinama uočljiva i značajna. Spomenimo samo neka: slavlje u Solinu 1976., Branimirova godina u Zadru i Ninu 1979.; Euharistijski kongres u Mariji Bistrici 1984.; Godina sv. Benedikta i Pastirsko pismo biskupa Jugoslavije 1980.; 1100. obljetnica smrti svetoga Metodija (885. – 1985.); 500. obljetnica prvotiska Misala (1483. – 1983.), okružno pismo biskupa Riječke metropolije itd.

Benvin je nadalje teolog predaje i veliki štovatelj crkvene starine, osobito crkvenih otaca, tako da se može reći kako je patrologija njegovo teološko polazište i trajno izvorište. O tome svjedoči i njegova doktorska disertacija posvećena Isusovu krštenju u kristologiji i soteriologiji Hilarija iz Poitiersa. Zbog njezine izvrsnosti bilo je predviđeno da bude objavljena u uglednom nizu *Rerum ecclesiarum documenta*, a zbog čega u konačnici do toga nije došlo, nepoznato nam je. I žao, dakako!

Za liturgiju se može reći da je povlašteno i najvažnije područje Benvinova teološkog promišljanja i djelovanja. Posebno se to odnosi na sakramente, na euharistiju prije svega! Tu dolazi do izražaja njegovo povijesno čulo, slojevit i analitički pristup pojedinim segmentima liturgijske teorije i prakse, ali i potreba da se iz bogatih i nepresušnih izvora crkvene starine osvježi i napoji suvremeni liturgijski i duhovni život Crkve. Benvin je član Hrvatskog instituta za liturgijski pastoral.

Jedno od područja njegova teološkog zanimanja svakako je i mariologija, i to ne toliko u povijesno-dogmatskom, odnosno spekulativnom pogledu, koliko u vidu istraživanja i analize marijanskoga kulta, toponima, oblika i vrsta marijanskih pobožnosti. Zanimala su ga u tom kontekstu u prvome redu hodočasnička središta, liturgija i pučka pobožnost vezani uz ta mjesta osobita religioznog iskustva. Član je Hrvatskoga mariološkog instituta od samog njegova osnutka pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1974.).

Benvin je također gorljiv zagovornik i promicatelj ekumenizma. Redovito je sudjelovao na Međufakultetskim ekumenskim simpozijima koji su se događali svake druge godine, počevši od 1974. u

Mariboru pa do 1988. u Đakovu (Lovran, 1976.; Arandelovac, 1978.; Ljubljana, 1980.; Zagreb, 1982.; manastir „Studenica“, 1984.; Stična, 1986.). U to se područje, osim striktnim teološkim raspravama, još dublje upisao svojom duhovnom i kulturnom otvorenošću koja se ogleda prije svega u temama staroslavenske i glagoljaške baštine, kao i u liturgijskim i duhovnim motivima prisutnim u duhovnosti i liturgiji Istočne Crkve. Valunska ploča (prozvana po mjestu nalazišta, Valunu, Benvinovu rodnome mjestu) s latiničkim i glagoljskim pismom na neki način spomenički je simbol u kojemu se može iščitati dijaloška i susretna, povezujuća, da ne reknemo izravno, ekumenska narav Benvinovih intimnih duhovnih i kulturnih stremljenja.

Postoji još jedno područje koje također spada više u praktičnu, pastoralnu i katehetsku teologiju, a kojom se Benvin također relativno često bavio – obitelj. Bilo je to nerijetko na Ljetnim katehetskim školama pod pokroviteljstvom Vijeća BKJ za katekizaciju, a o kojima se dugi niz godina vrlo zauzeto i umješno brinuo prof. dr. Milan Šimunović, ili pak na Obiteljskim ljetnim školama u Zagrebu. Najčešće se na tome području Benvin bavio pitanjima prenošenja vjere i crkvene predaje u obiteljima.

Kada bismo bacili tek letimičan pogled na raspršen Benvinov teološki opus koji sam podrobnije predstavio u zborniku objavljenom prigodom stoljetnice Papinskoga hrvatskog zavoda svetog Jeronima: *Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima (1901. – 2001.)*, Rim, 2001. (str. 539-547), mogli bismo na temelju naslova i tema koje se ističu, a to su u prvome redu euharistija, mariologija i obitelj, zaključiti kako je Benvin tipično katolički, crkveni teolog. Po svojoj ekumenskoj opredijeljenosti, po ljubavi za otačku misao i duhovnost, po osjećaju i nastojanju oko ljepote i dostojanstva liturgije te po poštovanju prema Božjoj riječi koja se u liturgiji svečano naviješta i tumači, Benvin kao ugledan predstavnik riječkoga teološkog kruga spada u malu i izabranu skupinu hrvatskih teologa predvođenu Tomislavom Jankom Šagi-Bunićem koja daje osnovni ton pokoncilskoj duhovnoj i liturgijskoj obnovi Crkve u hrvatskom narodu.

Benvinov je teološki opus u svakom pogledu respektabilan, obiman i opsežan, raznovrstan i raznorodan. Zaslužuje da ga se sa-

bere i sustavno razvrsta, temeljito analizira i valorizira. Zbog svog ozbiljnog, temeljitog i opsežnog teološkog rada, zbog mnogih i raznovrsnih crkvenih djelatnosti i nastupa, Anton Benvin zaslužuje poštovanje i zahvalnost svekolike hrvatske crkvene, duhovne i kulturne javnosti. Njegovo nam veliko i vrijedno djelo ne dopušta da ga zaboravimo, niti da ga marginaliziramo.

OPUS GLAGOLITICUM – PRILOG UPOZNAVANJU GLAGOLJSKIH TEMA ANTONA BENVINA

Mr. sc. Ivan Milovčić, Vrh-Rijeka

Na tragu vjekovnog suživota romanske i hrvatske kulture u Valunu, zasvjedočena već na dvojezičnoj i dvografijskoj *Valunskoj ploči*, Benvin je upoznao obje kulturološke komponente te na tom ishodištu oblikovao svoju kulturnu osobnost. Suvereno se služio talijanskim i hrvatskim jezikom, poznavajući čak i njihove finese, a školovanje u klasičnoj gimnaziji otvorilo mu je riznice latinskog i grčkog jezika. Svojim marom i ljubavlju posvetio se upoznavanju hrvatskoga glagoljaštva, osobito liturgijskih glagoljskih tekstova.

Vrijeme u kojemu je djelovao bilo je u Crkvi obilježeno snažnim impulsima Drugog vatikanskog koncila koji je u svom nastojanju da Crkvu i liturgiju približi puku, konačno u cijeloj Crkvi legalizirao ono za što su se hrvatski glagoljaši zalagali cijelo tisućljeće njegujući liturgiju na narodnome jeziku. Priređivanje liturgijskih knjiga na hrvatskome jeziku imalo je uzor u tisućljetnoj glagoljaškoj tradiciji u kojoj su već postojali mnogi oblikovani izrazi za teološke pojmove poput npr. riječi *gratia*, *sacramentum*, *misterium*... Bilo je stoga potrebno upoznavati pristup i poimanje liturgijskoga jezika hrvatskih glagoljaša kako tradicija ne bi bila prekinuta ili zanemarena.

Benvin se na tom području zauzeo te je objavio neke svoje radove od kojih spominjemo:

1. Prenošenje glagoljske tradicije u liturgiji, u: *Croatica Christiana Periodica* br. 6, 1980., str. 124-135
2. Zamisao liturgijskog jezika u Šimuna Kožičića Benje, u: *Slovo*, sv. 34, 1984., str. 203-218
3. Pitanje predložaka Kožičićevih izdanja, u: M. Bogović (ur.) *Krbavska biskupija u srednjem vijeku*, Rijeka – Zagreb 1988., str. 151-185

Kao teolog liturgičar Benvin se u svome članku *Prenošenje glagoljske tradicije u liturgiji* upoznaje s iskustvom glagoljaša u

uvođenju narodnog jezika u liturgiju u vrijeme kada je u cijeloj zapadnoj Crkvi liturgijski jezik bio latinski. Pri tome prepoznaje kako su u Crkvi u pitanju liturgijskoga jezika bila dva načela: prvo načelo bilo je načelo suvremenosti i razumljivosti jezika, a drugo načelo trojezičnosti, tj. načelo svetog (mrtvog) jezika. Ta dva načela sukobljavala su se u Zapadnoj Crkvi tako da je nekad prevladavalo jedno, nekad drugo. Sukob ovih načela prepoznatljiv je i u glagoljaškoj liturgijskoj tradiciji. Slijedeći načelo razumljivosti jezika, Sveta su braća prevela liturgijske knjige na narodni jezik. Po istom načelu hrvatski su glagoljaši osuvremenjivali taj jezik uvodeći hrvatsku redakciju, a kasnije i *šćavet*, tj. liturgijske tekstove na suvremenom jeziku pisane latinicom. Sukob ovog načela s načelom trojezičnosti neminovno se dogodio, kao i u slučaju latinskoga jezika, po odredbama Crkve. Zadnji domet sužavanja dogodio se konstitucijom Benedikta XIV. *Ex pastoralis* u kojoj se crkvenoslavenskim liturgijskim jezikom priznaje samo stari glagoljskim pismenima izražen jezik.

Hrvatski glagoljaši ovu su odredbu uvažili u tekstovima Reda mise, ali su i dalje u ostalim liturgijskim slavljinama, pogotovo sakramentalima, slijedili načelo razumljivosti. Rimski bogoslužbenik na tragu je te tradicije. Slijedom toga u hrvatskim glagoljskim liturgijskim tekstovima postoje dijelovi koje su prevela i oblikovala Sveta braća, ali i vlastite, novije prijevode i oblike hrvatskih glagoljaša. Nakon II. vatikanskog koncila načelo razumljivosti liturgijskoga jezika prošireno je na cijelu Crkvu.

Liturgijskim jezikom Benvin se bavi i u svome članku *Zamislao liturgijskog jezika u Šimuna Kožičića*, biskupa modruškog, koji je u riječkoj glagoljskoj tiskari u nepunu godinu dana izdao šest naslova među kojima najznačajnije mjesto zauzima *Misal hrvatski*. U svojim je izdanjima Kožičić sustavno zadirao u zadani tekst, "popravljajući" ga. Benvin istražuje kriterije kojima se Kožičić pri tome vodio. Analizom Kožičićeva pristupa Benvin utvrđuje da je po njemu "liturgijski jezik" živa, dinamična, razvijajuća veličina: što, dakle, zastari pa više nije razumljivo, treba ukloniti i nadomjestiti boljim. Liturgijski jezik nije neki jezik mrtvi već, naprosto, suvremeni i uporabni. Time je on na crti izvorne ćirilometodske vizije i

preteča današnjega poimanja “liturgijskoga jezika” i krupnih reformi na svjetskom planu.

U članku *Pitanje predložaka Kožičićevih izdanja* Benvin nastavlja proučavanje djela Šimuna Kožičića Benje pri čemu je utvrdio da se Kožičić u izdavačkome radu u Rijeci koristi dvojakom predajom: staroslavensko-glagoljaškom hrvatske redakcije i zapadno-latinskom dotično talijanskom. Nadovezujući se na rezultate istraživanja Güntera Tutsche i Tomislava Mrkonjića, sâm je došao do identifikacije još nekih predložaka kojima se Kožičić koristio, a to je *Liber de vita Christi ac omnium pontificum* prema kojemu je Kožičić pisao *Knižice od` žitiê rimskih` arhierčov` i cesarov`*, zatim *Historia Bohemica* Eneje Silvija Piccolominića, tj. djelo *Bohemicae historiae Papae Pii II libri quinque*. U *Oficiju rimskom, Misalu hrvackom* i *Psaltiru* pretežni je dio biblijskoga podrijetla gdje je Kožičić u pravilu redaktor te glagoljsku maticu prilagođava zahtjevu suvremene komunikabilnosti. U drugim dijelovima on je prevoditelj. Benvin konstatira da je Kožičić pionir u koncepciji crkvenoga jezika kao otvorena komunikacijskoga medija. Arhaičnost, zastarjelost i nerazumljivost imanentan su nedostatak liturgijskoga jezika i zato ga treba stalno obnavljati, posuvremenjivati jer mu je primarna zadaća primljenu poruku i sadržaj ljudstvu prenositi razumljivo.

Zaključno možemo reći da je Benvin u ovim svojim radovima spojio dva područja svoga zanimanja: liturgijsko i glagoljaško te je pri tome dao doprinos koji može dati samo znanstvenik njegova profila koji je određen kulturnim profilom njegove osobe, ali i ambijenta u kojemu je stjecao i oblikovao svoju osobnost.

ANTON BENVIN I „SLUŽBA RIJEČI“

Anton Šuljić, prof., Zagreb

Svatko od nas dr. Antona Benvina pamti po nečem posebnom. Ipak, mislim da svi mi koji smo prošli kroz riječko Bogoslovsko sjemenište prof. Benvina pamtimo iz njegove nevelike sobe u kojoj su se na policama i na svim mogućim mjestima na kojima ih se moglo odložiti – tiskale knjige. Otvorene i polegnute, s oznakama i zavrnućima, posložene u niz ili samo na brzinu polegnute – one su bile i ostale neizbrisiv dio slike o čovjeku koji je živio s knjigom kao s najboljim prijateljem. A u taj svoj posvećeni svijet posredno i neposredno uvlačio je nas, plahe, nezainteresirane, površne i katkad odviše zaigrane posjetitelje. I svi mi koji smo u tu sobu, iz ovog ili onog razloga, ulazili, kad više kad manje, izlazili smo oplemenjeni i poučeni, postidjeni ili pak ohrabreni da prihvatimo učiteljeve vrijednosti i opredjeljenja. Tko se od nas neće sjetiti starinske zelene lampe na velikome pisaćem stolu nevelike umjetničke vrijednosti, zatim hrpe papira, rukopisa, strojopisnih zapisa ili rukom pisanih papira gotovo kaligrafske vrijednosti? Tko se neće sjetiti njegovih gromoglasnih šutnji kojima nas je dočekivao i posvećivao nam pozornost uha? Tko se neće sjetiti tih očiju raširenih kako bi nas vidjele? Tko se ne bi sjetio i suza u njegovu oku kad bi ga naša priča ganula? Sve je to dalo neizbrisiv značaj njegovu liku, u rožnicama naših sjećanja pokatkad mistična i pitoreskna *chiaroscuro* izričaja? Ta njegova soba sa svim instrumentarijem bila je neka vrsta duhovnog laboratorija u koji smo ulazili nesvjesni da će nas to možda i neizlječivo zaraziti. U toj su sobi, međutim, napisane tisuće i tisuće kartica teksta za razne stručne i publicističke namjene. Od teoloških preko povijesnih, jezikoslovnih do publicističkih radova Anton Benvin svoj je rad omatao u ruho brižljiva biblijskoga izdržavanja. Još i sada snažno i prodorno zazvuči njegova riječ i gesta kojom ju je pratio kad nam je to htio prenijeti: *Hipomone!* Izdržljivost. Tu je i takvu izdržljivost Anton Benvin pokazao osobito u dugogodišnjem uređivanju „Službe riječi“ pa stoga ovaj kraći osvrt posvećujem upravo toj njegovoj djelatnosti.

„Služba riječi“, stručni časopis za liturgijsko-biblijski pastoral, namijenjen ponajprije svećenicima, pastoralcima i svima uključenima u liturgiju Crkve, s istim podnaslovom od samoga početka 1969. godine do danas – „Građa za obnovljenu liturgiju“, jedan je od najznačajnijih, ako ne i najznačajniji časopis kod nas kojemu je cilj bio i ostao provoditi i poticati obnovu liturgije i liturgijskoga pastoralna prema smjernicama II. vatikanskoga koncila. Do danas je taj časopis zadržao najznačajnije mjesto u našoj Crkvi kao najtemeljnije i najpraktičnije pomagalo u oblikovanju nedjeljne i blagdanske liturgije za pastoralce kao i za biblijske, odnosno liturgijske skupine, posebice svojim stručnim egzegetskim i homiletskim prinosima. „Služba riječi“ je, osim toga, i jedan od najdugovječnijih još uvijek aktivnih časopisa spomenutoga određenja kod nas. Stariji od „Službe riječi“, a još uvijek aktivan jest časopis „Služba Božja“ koji je 1960. godine počela izdavati Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja u Markarskoj, a od 1999. godine izdaje ga Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu.

„Službu riječi“ pokrenuli su 1969. godine zajedno „Kršćanska sadašnjost“ i „Glas Koncila“ iz Zagreba, a prvo joj je uredništvo bilo u Zadru. Do 30. broja, odnosno do 1972. godine, uređivali su je Vjekoslav Bajsić, Josip Balabanić, Marijan Grgić, Josip Kolanović, Nives Kuhar, Josip Ladika, Vladimir Pavlinić, Josip Turčinović i Miljenko Žagar, a glavni urednik bio je Marijan Grgić. Nakon poznatih događanja u Zadru i tzv. „zadarskoga slučaja“ izdavač je samo Kršćanska sadašnjost, a uređivanje časopisa preuzima, ako je tako smijemo zvati, KS-ova riječka podružnica. Glavni urednik postaje dr. Anton Benvin, a u uredništvu su još dr. Aldo Starić i dr. Ante Kresina. Sljedeće godine, kako su se sami voljeli zvati, trojcu riječkih „A“ pridružuje se četvrti „A“ – Ante Močibob. Ta su četvorica naših teologa od tada pa sve do predaje štafete svojim nasljednicima 1992. godine, s napomenom da se uredništvu nakon smrti Ante Kresine priključio Karlo Višaticki, uredila točno 159 brojeva „Službe riječi“. U točno 20 godina koliko je trajala njihova suradnja, četvorica naših „A“ (Anton Benvin, Ante Kresina, Alodo Starić i Ante

Močibob) izdala je, dakle, jednu malu biblioteku i do sada zaslužila epitet najdugovječnije uredničke ekipe.

Katkad je „Služba riječi“ bila maleni sveščić pa je, primjerice u jednome godištu izišlo 10 sveščića (kao npr. 1984.), katkad sedam (kao primjerice 1979.), a katkad je „Služba riječi“ bila podeblja jer su izišla 4 sveščića (1992.), no uvijek vrlo slična unutarnjeg rasporeda. Nakon uvodne riječi, koju je obično pisao glavni urednik Anton Benvin, obično bi se objavio ili kakav značajniji prijevod iz neke knjige, odnosno iz nekog stručnog časopisa koji bi bio značajan za taj dio liturgijske godine, odnosno za temu kojom se „Služba riječi“ bavila, a nakon toga donosila se „Građa za homiliju“. Riječ je o egzegetskim prinosima koji su analizirali Božju riječ pojedine nedjelje ili blagdana, ulazili u biblijsku hermeneutiku, katkad i u povijesno-kritičke osvrte, ali uvijek na temeljneme postulatu da se Božja riječ rasvijetli u njezinu kontekstu, kao i u kontekstu cjelokupne biblijsko-teološke poruke te da se, po mogućnosti, ponudi njezina aktualizacija. Nakon toga dijela slijedio bi tzv. „Vodič za homiliju“ i s njim u vezi „Vodič kroz misu“, odnosno „Vodič kroz slavlje“. Valja napomenuti da je „Služba riječi“ od samih svojih početaka bila iznimno hrabra i inovativna te da je, osim priloga četvorice suradnika, nudila prijevode tekstova ponajboljih svjetskih katoličkih teologa. Dovoljno je, makar i površno, pogledati samo neke prijevode i citate da se vidi kakve su referencije imali urednici i kojom su se bogatom svjetskom teološkom literaturom služili.

Tako već u prvome broju koji preuzima riječka ekipa pod Benvinovim vodstvom, uvodničar (Benvin), nakon što je odao veliko priznanje za stručnost zadarskoj ekipi, piše: „Ulazeći u prvu godinu drugog trogodišta ‘Služba riječi’ želi nastaviti putem kojim je krenula i ostati vjerna osnovnim zahtjevima liturgijske obnove Drugoga vatikanskog sabora. Ove će godine, uz uvodne rasprave i članke, donositi nova biblijska tumačenja iz višesveščanog djela Th. Maertens-a i J. Frisquoe-a, *Guide de l’assemblee chretienne*, koje je već kod prvog pokoncilskog izdanja doživjelo simultanu pojavu na osam svjetskih jezika.“ Naime, već je zadarska ekipa svoj rad obogaćivala prijevodima relevantnih tekstova s drugih jezika, što je časopisu dalo

širinu, bogatstvo i ono što je teologiji i liturgijskome pastoralu kod nas nedostajalo do II. vatikanskog koncila – poveznicu s teološkim strujanjima na Zapadu. Stoga Benvin nakon spomenute najave dodaje: “To će biblijsko tumačenje egzegeta francuskoga jezičnog područja zacijelo predstavljati potrebno osvježanje nakon trogodišnjeg upotrebljavanja tumačenja talijanskih bibličara.“

Počevši od toga 31. broja, u kojemu piše o došašću i Božiću, Benvin svoje priloge najčešće ne potpisuje. Bila je to nekakva praksa u to vrijeme. To se osobito odnosi na „Vodič kroz misu“. S obzirom na to da nisu potpisani, dok ne provjerimo u njegovoj pisanoj ostavštini, teško je reći kako možemo biti posve sigurni da ih je pisao Anton Benvin, no uzimajući u obzir stil, a k tome i činjenicu da je upravo prof. Benvin bio liturgijski tumač i animator kod najvažnijih velikih liturgijskih slavlja kod nas, sasvim je vjerojatno da su i ti tekstovi njegovi. U sljedećem 32. broju on, primjerice, objavljuje članak „Crkva pohađa svoj narod“, što piše uz blagoslov kuća, odnosno božićno i pobožićno vrijeme. Premda svoje članke ne potpisuje, urednik druge autore ipak potpisuje. Tako je, primjerice, u broju 33 uvodni članak „Amen – biblijsko-liturgijski komentar“ napisao dr. Zvezdan Linić, a „Kratki uvod u Drugu poslanicu Korinćanima“ potpisao je inicijalima Ante Kresina. Kasnije je urednik uključivao i druge naše teologe ili pastoralce kao što su Nikola Radić, Ante Močibob i drugi.

Ipak, prvi se put dr. Benvin u „Službi riječi“ potpisuje ispod članka „Vrijednost šutnje“ u 42. broju iz 1974. godine, a onda će to nastaviti činiti i u nekim sljedećim brojevima, posebice kad piše kakav zahtjevniji tekst. Evo kraćeg odlomka iz spomenutog teksta o vrijednosti šutnje: „U religioznih je ljudi šutnja vazda bila u cijeni. Mnogi su veliki likovi u povijesti Božjeg naroda proizašli iz šutnje u pustinji, koja ih je odgajala, punila porukom i duhovnim osvjetločenjem i tako pripremala za izvedbu silnih djela Božjih (Mojsije, Ilija, Ivan Krstitelj... Pavao nakon obraćenja, pustinjaci i monasi: Antun, Bazilije, Grgur Nazijanski, Jeronim, Benedikt, Bernard, ‘Bruder Klaus’ ili Nikolaus von Fluë... i u naše dane Charled de Foucauld, Edith Stein). Neodoljiv čar šutnje (u pustinji) osjećali su i

mnogi umnici i umjetnici: Pascal, Ernest Psichari, A. de Saint-Exupery, Gandhi... Šutnja je tako prisutna u životu Isusa Krista i njegove Majke. Šutnja pozornosti, intenziteta, 'premišljanja u srcu'. Šutnja događanja i djelovanja u najdubljim prostranstvima srca, gdje se stvaraju životni stavovi, uvjerenja, opredjeljenja. Gdje čovjek raste i zori, gdje 'novi čovjek' teži k punini. "Dajući obrazložena i oprimjerena svjedočanstva, Benvin na kraju zaključuje: „Na predvodniku je zajednice da umjesnim vodstvom i taktom malo po malo utječe na prisutne te ih 'osposobi' za šutnju, koja neće biti 'prazna' već 'puna', u kojoj se neće gubiti vrijeme – što se lako može dogoditi – nego događati povijest susreta Boga i budnih članova njegova naroda, povijest spasenja u skrovitosti srca.“ U broju 44 iz 1974. godine potpisuje tekst „Križni put još suvremen?“ u kojemu visoko vrednuje tu drevnu pobožnost, ali Benvin prati i ono što se događa na planu opće Crkve pa tako svoje čitatelje u broju 46 iz 1974. godine podrobno upoznaje s dvjema novijim euharistijskim molitvama koje je Kongregacija za bogoštovlje odobrila Australskoj biskupskoj konferenciji, i to prvu za domaće urođenike, a drugu za djecu. Štoviše, donosi i njihov prijevod. Na takav način daje zoran primjer inovativnosti liturgije koja ipak podliježe strogom nadzoru rimske kongregacije. U broju 47 iz 1974. godine piše tekst naslovljen „Obnovljeni red sakramenta pokore“ na kraju kojega zaključuje: „Ovih nekoliko napomena (pri kojima smo se obilato služili prikazom F. Sottocornola, Il nuovo 'Ordo Paenitentiae' u Notitiae 90, 1974, 63-79) nije htjelo ništa drugo nego skrenuti svećenicima u pastvi pozornost na nove mogućnosti autentičnog djelovanja među Božjim narodom, budeći u njemu svijest skrušenosti, uspostave mira i sklapanja novih suradničkih veza s Bogom i zajednicom braće u Crkvi.“

Među Benvinovim tekstovima u „Službi riječi“ osobito bih istaknuo onaj objavljen u br. 50 iz 1974. godine naslovljen „Posluživanje otajstva Božje riječi“. Piše o otmjenosti Božje riječi i navodi riječi poznatoga protestantskog teologa, pastora i mučenika Dietricha Bonhoeffera koji se tuži da kler ima „strahovito nekultivirano lice“ u odnosu na Božju riječ koja bi morala imati „aristokratsko dostojanstvo“. „Božja riječ“, piše Benvin, „nije kakva god riječ. 'Prirodna'

joj je neka osebnost... Ukoliko je dakle zapisana, zaslužuje mnogo pažnje i štovanja. Njeno 'tretiranje' – tj. čitanje, proglašavanje, povijedanje i sl. – mora biti u skladu s njenom prirodom: otmjeno i kvalitetno, jer ona ima neko 'aristokratsko dostojanstvo' kako tvrdi Bonhoeffer. "Ističe kako se u čitanju treba doživjeti da Božja riječ djeluje Duhom Božjim: „Za uspješno i djelotvorno naviještanje, 'posluživanje otajstva Riječi' vrlo je važna skladna djelatnost čovjeka, govornika, čitača, pjevača itd. Od njegovog uloga, doprinosa i suosjećanja s porukom ovisi što će i koliko vjernici koji ga slušaju u crkvi, doista čuti, shvatiti i doživjeti.“ Potom tumači koja je stvarna služba čitača u obnovljenoj liturgiji Katoličke Crkve i donosi osnovne misli napisa što ga je objavio časopis „Notitiae“ pod naslovom „Tehnička sprema čitača“. Prvo je dikcija, zatim slijedi podnaslov „Riječ“ uz naznaku da je čitačeva dužnost tim znakovima i tim riječima dati živost. „Kako?“ pita se pa odgovara Benvin: „Tako da im postane živ tumač!“ Slijede podnaslovi „Rečenica“ pa „Izraz“ i konačno „Stan-ka“. Već i po glavnom naslovu kao i po podnaslovima članaka vidi se angažman, stručnost, utemeljenost u tradiciji, ali i u širinu Crkve (s ekumenskim relacijama), kao i predočavanje literature. Takvi su prilozi zaista značili veliko obogaćenje naših liturgijskih slavlja. Vrijedni dodatci „Službe riječi“ bili su neki prilozi kakav je „Put križa – put k radosti“ – biblijski križni put, koji je priredio Ante Močibob, ali i oni koji su počeli s brojem 94/1979., a odnosili su se na religiozni odgoj i katehezu što ih je priređivala Pastoralno-katehetska služba KS-a na čelu s dr. Josipom Baričevićem.

Bio bi hvalevrijedan posao kad bi se netko stručno i temeljito pozabavio ovakvim Benvinovim priložima, što nam u ovoj prigodi nije moguće. Stoga ću se, makar najkraće, zadržati još samo na dva razdobljima, odnosno godištima u kojima je Benvinov prinos bio od osobite važnosti, a koji u „Službi riječi“ nemaju značajnijeg odjeka. To su proslava „Branimirove godine“ u rujnu 1979. godine i proslava Nacionalnog euharistijskog kongresa 1984. godine. Vrlo je zanimljivo, pa i simptomatično, da Benvin koji na tim velebnim crkvenim i narodnim slavljinama sudjeluje iznimno aktivno kao suorganizator i vodič, odnosno tumač kod tih slavlja, u samoj „Službi

riječi“ tome ne daje veliku pozornost. On jasno pazi na čistoću liturgije koju načelno nikada nije želio spuštati na razinu prigodnih nacionalnih ili drugih slavlja, premda je u njima zdušno sudjelovao. Primjerice, u 99. broju iz 1979. godine na vrlo sumaran način osvrće se na značajno nacionalno slavlje: „U domaćoj Crkvi, negdje življe negdje manje, nastavlja se produbljenje spomen-slavlja ‘Branimirove godine (879. – 1979.) s naglaskom na svakodnevnoj molitvi i svakonedjeljnom sudjelovanju na misi naših obitelji. Građa je u ovom dvobroju tako zamišljena i ponuđena da predvodnicima zajednica neće biti teško pojedine teme pobliže prilagoditi obiteljskoj molitvenoj i euharistijskoj praksi. Dakako, za trajniji uspjeh morala bi naša redovna pastva uložiti sve raspoložive sile pa poželimo kroz više godina ići za postavljenim ciljem, jer i ovdje samo upornošću svojom spasavamo duše svoje.“ U broju 150 iz 1984. godine Benvin u uvodnoj riječi piše: „Naša je Crkva s tolikim Crkvama u drugim govornim područjima, prevalila krupan dio puta idući od kraja Sabora prema milenijskoj razmeđi. Crkva Hrvata (zanimljiva sintagma!!!) je upravo proslavila Trinaest stoljeća kršćanstva u krilu svog naroda. Svečanošću Nacionalnog euharistijskog kongresa u Zagrebu i Mariji Bistrici zakoraknula je u svoje stoljeće četrnaesto. Na zaključnom slavlju, na bistričkom velebornom mjestu, Gospodin je njoj i svim njenim sinovima i kćerima ponovio svoj putni nalog: ‘Idite, kao što je Otac poslao mene i ja šaljem vas!’ (Iv 20,21). O poslanju kao logici kongresne euharistije i o šutnji kao bogodanom času liturgijskih slavlja govori uvodni članak ovog broja koji je inače po običaju posvećen redovnim nedjeljnim i blagdanskim sadržajima.“ I to je sve o tim velebnim slavljima. Njegova fokusiranost na liturgiju, odmak od prigodničarskog i nemiješanje sadržaja zaista je dalo ogroman prinos u shvaćanjima liturgije kao isključivo bogoštovna čina. Kad bi se toga barem držali neki naši biskupi!

I zaključimo: Dr. Anton Benvin svojim je uredničkim umijećem, erudicijom, znanstvenim poštenjem, odmjerenošću i fokusiranošću dao nemjerljiv prinos uozbiljenju liturgijskoga čina kod nas. Budući da u to vrijeme nisam pratio sav njegov prinos u „Službi riječi“, danas se usuđujem reći da je časopis tada bio najbolje ure-

đivan. Čitajući njegove i članke ostale trojice naših „A“ iz uredničkoga vijeća zaključujem koliko je puno napora bilo uloženo, koliko samoprijedora, intelektualnog poštenja i želje da se obzori povećaju, a vidici prošire. Zato za sam kraj donosim kraći odlomak iz broja 189 iz 1992. godine, posljednjeg koji je uredila riječka ekipa na čelu s dr. Benvinom: „Vremena u koja smo uzašli toliko su se promijenila i još se mijenjaju da, u zamisli i ostvarenju naše smotre, iziskuju neophodne adaptacije. U tom smo pogledu u prošlom broju napisali: premda, pored drugih inicijativa, i ‘trajno izlaženje svezaka Službe riječi, kojoj su mnogi pastiri i službenici Riječi, uza sve njene sjene i granice, do danas ostali vjerni desetljećima (od 1969. godine)’, dokazuje da je obnova tradicionalnog homiletskog govora unutar bogoslužnog slavlja po koncilskoj reformi i u nas ‘materijalno, a nadamo se i sadržajno i kvalitetno, dobro krenula’ ipak ‘u suočenju vremenâ što dolazi ‘Služba riječi’ vidi da mora preurediti svoj lik i funkciju ponude. Ovim trobrojem 189 dosadašnje Uredničko vijeće (...) prestaje voditi Službu riječi, koju je preuzelo u jesen 1972. s brojem 31 (...) i uređivalo je, evo, dvadeset godina. Red je da svima koji su nas pratili, koji su nam vjernim primanjem iskazivali razumijevanje i potporu, od srca zahvalimo (...) Svjesni svojih sjena i nedorečenosti, uza svu skromnost, držimo da smo brazdu koncilске i biblijsko-liturgijske obnove, što se tiče segmenta kojim smo se bavili, vodili naprijed, ustrajno i radno. Pomagali smo sijati – kako se već dalo – sjeme Božje riječi u našim složenim, raznovrsno uvjetovanim i neujednačenim prilikama.“

Kada je 21. veljače 1990. umro dr. Ante Kresina, u sljedećem 192. broju „Službe riječi“ prof. Benvin je objavio svoj *In memoriam* u kojemu, među ostalim, piše: „od 1972. dijelio je s nama brigu i tečenje skupnoga posla (...) Godinama je doprinio ne samo napretku svetopisamske misli i znanosti u nas nego se i kroz stranice ovog časopisa trudio da, što je sam spoznao i otkrivao, koliko se dalo, priopći širem krugu čitalaca i pastira. Njegovim preranim skončanjem naš list gubi svoga dugogodišnjeg suradnika a naša Crkva i narod čovjeka koji se učenjem i predavanjem posvetio služenju objavi Boga nevidljivoga.“ Anton Benvin, međutim, nije doživio takav *In*

memoriam – a trebao je. Dvadeset dugih godina ustrajna i uporna rada, koliko je dr. Anton Benveniste zajedno s ostalim suradnicima uložio u uređivanje „Službe riječi“, samo je mali dio njegova velikog djela koje je ugradio u našu Crkvu i u naš narod. Ovim *Spomenom* htio bih barem najkraće podsjetiti na činjenicu koju su dobro i mudro formulirali još stari Rimljani u izreci: *Non moriar omnia* – Ne umire sve. Mi to znamo i zato smo danas ovdje.

MONS. ANTON BENVIN – PROMICATELJ HRVATSKE KULTURNE BAŠTINE U RIMU

Prof. dr. sc. Jerko Valković, Zagreb

Prisjećanje na život u Papinskom hrvatskom zavodu sv. Jeronima budi u sjećanju dolazak u Rim i prvi susret sa Zavodom. Kada sam te rujanske večeri, prvih dana mjeseca rujna, stupio u Zavod sv. Jeronima, nisam susreo rektora mons. Antona Benvina. Međutim, na vratima sobe čekalo me pismo koje je započinjalo ovim citatom: „Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje!“ Slijedilo je objašnjenje, gotovo isprika što me on sam nije mogao dočekati budući da je u to vrijeme sudjelovao na misi koju je u Castelgandolfu predvodio papa Ivan Pavao II.

Vjerujem da razloge veoma plodna djelovanja mons. Benvina na području kulture za njegova boravka u Vječnome Gradu i obnašanju rektorske službe treba tražiti u činjenici da je izvanredno dobro poznao kako hrvatski tako i talijanski jezik, a uz to je – što treba imati u vidu – jedno vrijeme i bio profesor latinskog jezika. To mu je otvaralo horizonte, širilo obzorja budući da se mogao služiti tekstovima na tim jezicima te sudjelovati u raspravama unutar različitih kulturnih konteksta. Upravo je Rim bio idealno mjesto gdje je mogao objedinjavati i na svoj način povezivati spomenuta znanja i dublje prodirati u talijansku, odnosno hrvatsku kulturnu baštinu.

Razdoblje njegove rektorske službe – promatrano upravo u vidu kulturnog djelovanja – razdoblje je označeno neprestanim naporom oko promicanja hrvatske kulturne baštine. Ne smije se zanemariti ni vrijeme u kojemu je mons. Benvin obnašao rektorsku službu. To je velikim dijelom vrijeme Domovinskoga rata u kojemu je svaka promocija i zauzimanje za Hrvatsku dobivalo posebno značenje. Spomenut ću iz današnje perspektive možda i gotovo nevažan događaj, ali je u ono vrijeme imao snažno simboličko značenje. U prigodi prvog pohoda Hrvatskoj pape Ivana Pavla II. (u rujnu 1994.), po njegovu je nalogu po prvi put u novijoj povijesti stavljena hrvatska zastava na Zavod sv. Jeronima. Prisjećam se kako me pozvao

da zajedno obiđemo Zavod i tada mi je izrazio svoju bojazan zbog mogućih protesta. Sjećam se da sam tu zastavu fotografirao.

Njegovo kulturno djelovanje ostvarivalo se velikim dijelom predstavljanjem znamenitih osoba iz hrvatske prošlosti: blaženog Augustina Kažotića, sluge Božjega Bonifacija Pavletića, Alekse Benigara, a zajedno s isusovcima Vladimirom Horvatom i Božidarom Nađom zauzeo se za otkrivanje ploče Bartolu Kašiću u crkvi sv. Ignacija u Rimu. Zauzima se za postavljanje spomen-ploče Đuri Bagliviju u crkvi sv. Marcela u samome središtu Rima – Via del Corso. Spomenut ćemo da zajedno s Vladimirom Gotovcem, ondašnjim predsjednikom Matice hrvatske, šalje u Zagreb brončano poprsje svećenika Filipa Lukasa, predsjednika Matice hrvatske u međuratnom razdoblju, te je isto tako održao prigodnu spomen-svečanost u Zavodu sv. Jeronima i na rimskom groblju Verano. Na Antonianumu sudjeluje u organizaciji predstavljanja zbornika u čast franjevcu Bazilija Pandžića.

S posebnim žarom mons. Benvin radi na pripremi Akademske svečanosti u čast Marku Maruliću, laiku teologu i hrvatskom trojezičnom piscu u studenom 1994. na Papinskom učilištu Gregoriana. Započeo je i pripreme za simpozij o Marku Maruliću (prvi se dio održao 1998. na Gregoriana, a drugi dio u Splitu 1999.).

Mons. Benvin pokreće inicijativu i osobno sudjeluje u organizaciji poludnevnog znanstvenog kolokvija (u studenom 1994.) na Papinskom sveučilištu Gregoriana pod naslovom: “Marko Marulic laico i scrittore croato trilingue (1450 – 1524)”. Komentirajući taj simpozij, odnosno ulogu koju je u tome imao mons. Benvin, jedan će sudionik zapisati: „Ni samoga toga skupa, ni popratnih zbivanja – među kojima je i audijencija za sudionike kod Svetog Oca – zacijelo ne bi bilo bez iznimna zalaganja mons. Benvina.“ Kod velike većine spomenutih događaja nastojao je uključivati profesore, odnosno predavače i iz drugih zemalja. Valja također spomenuti znanstveni skup o ranokršćanskoj Saloni s predstavljanjem knjige “Salona Christiana” na Papinskom sveučilištu Lateranumu.

Iako osobno nije doživio, čini mi se da je kruna njegova zalaganja na kulturnom području upravo snažno zalaganje oko ostvare-

nja projekta predstavljanja hrvatske kulture, umjetnosti i kršćanstva u povijesti i napose dragocjene glagoljaške baštine. Privolio je najprije za ostvarenje te za ideje hrvatske biskupe, zatim u samom Vatikanu osigurao prostor. Danas imamo, slobodno možemo reći, doista monumentalni katalog koji je na svoj način plod te izložbe, tiskan na talijanskom i engleskom jeziku. Jedan od projekata na kojima je radio, ali se nisu ostvarili za njegova života, bilo je oživljavanje Hrvatskog povijesnog instituta u Rimu.

Nije se samo u organizaciji spomenutih događaja mogla prepoznati zauzetost oko promocije hrvatske kulture već je mons. Benvin spremno izlazio ususret najrazličitijim molbama ili pak pomagao pri uspostavljanju kontakata s određenim osobama. Bio je na tom području, u istinskom smislu riječi – neumoran! U kulturi je vidio izvanrednu mogućnost povezivanja i zbližavanja, upoznavanja i razmjene. Zato i ne čudi činjenica da je za njegova boravka u Rimu velik broj osoba pohodilo Zavod sv. Jeronima. Mons. Benvin spada među one osobe koje su dale značajan doprinos istinskom promicanju hrvatske kulture i kulturne baštine.

ANTON BENVIN – ODGAJATELJ

Vlč. Željko Zec, Stari Pazin

Uz pozdrav svim sudionicima ovoga Spomena na profesora Benvina, želim ponajprije izraziti priznanje prijatelju Antonu Šuljiću za domišljaj i organizaciju ovog Skupa. Zacijelo, ovo su tek početci. Vjerujem da će neke naredne prigode donijeti nova produbljenja s novim pogledima na dr. Antona Benvina, na njegov život i velebna djela kojih ni mi, koji smo ga nešto više poznavali, nismo u cijelosti svjesni.

Ispričavam se što ću u svom izlaganju biti vrlo subjektivan. Ipak sam siguran da će moji kolege o izrečenom dijeliti sa mnom mišljenje.

Neke zanimljive okolnosti

Na samom početku valja imati pred očima stanje u Bogoslovskom sjemeništu i na Visokoj bogoslovskoj školi u Rijeci u vremenu od 1969. do 1974. Ravnatelj Sjemeništa je dr. Josip Šojat, a vice-rektor dr. Anton Benvin. Nas bogoslova i ujedno studenata teologije na VBŠ-u bilo je 50-ak, uz prve dvije časne sestre koje su studirale teologiju. VBŠ vodi mlad i snažan Profesorski zbor, primjerice dr. Marijan Valković i dr. Aldo Starić (koji kasnije prelaze na Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu), dr. Marijan Jurčević, dr. Emanuel Hoško, dr. Ivan Ilijić, dr. Anton Benvin, dr. Ante Kresina, dr. Mile Bogović i dr., a uskoro iz Rima nadolazi novo pojačanje: mr. Josip Šimac, dr. Milan Šimunović, dr. Milan Bogović i dr.

Vrijeme o kojemu govorim opečaćeno je snažnim obnoviteljskim zanosom na svim crkvenim razinama poslije Drugoga vaticanskoga koncila (1962. – 1965.), ne bez teškoća što se tiče njegova razumijevanja, novih iskoraka u Crkvi, ali i osporavanja. U isto vrijeme početak sedamdesetih godina obilježilo je poznato hrvatsko proljeće, s velikim nadama, ali i razočaranjima nakon njegova gušenja.

Mada među nama nije bilo pojedinaca, kao u društvu, elokventnih poput Ivana Zvonimira Čička, Dražena Budiše i drugih, te vještih peru poput Igora Mandića i dr., bili smo vrlo 'žilava zajednica', zdrava duhom, željna obnove Crkve i vjere, s osjećajem primjećivanja 'novih vjetrova'. Istina, bilo je to vrijeme kada su se počeli uvelike mijenjati neki teološki izričaji jer je raslo i raspoloženje za 'stavljanje u pitanje' nekih klasičnih postavki, suvremenijim tumačenjem Svetog pisma, aktivnijim i kreativnijim tezama, stavovima, sudjelovanjem u liturgiji i sl. Tako su se počele umanjivati i neke klasične pobožnosti, poput redovita moljenja krunice, sa željom da se uvede nešto 'novoga' i mlađim naraštajima primjerenijega. Tako je večernja misa zamijenila nedjeljnu večernju s pjevanjem psalama i klanjanjem. Svi novi iskoraci negdje su proizveli i znatna trvenja tzv. tradicionalnih i progresivnih svećenika i vjernika laika, što se kod nas 'prelijevalo' s europske razine. To je vrijeme kada se, primjerice, u Zadarskoj nadbiskupiji u inovativnim procesima posebno istaknula skupina svećenika (profesora i župnika), sve dotle da je, zbog pomanjkanja dostatne komunikacije između njih i poglavara, nekolicina napustila svećeništvo. To je i na nas dosta djelovalo, posebice ako se želju za promjenom kvalificiralo kao nešto 'protiv poglavara' pa i same Crkve. Dobro se sjećam, nismo htjeli nikoga omalovažavati, ali smo kao mladi išli tragom izrazitijega slobodnijeg izričaja i kritičke misli u odnosu na crkvene strukture.

Dakako, nas je ipak zahvatio određeni 'drugačiji duh' pa smo počeli slobodno vrijeme više koristiti za odlazak u grad (u kino, na kaubojske filmove). Neki su se i do iznemoglosti više bavili nogometom, uključivali u vokalno-instrumentalni sastav i dr., dakako, ponekad i na uštrb pobožnosti. Međutim, moram reći da se dosta studiralo. Nismo izostajali iz predavanja nego smo s velikom znatiželjom pratili predavanja i raspravljali. Nisam jedini kojega je upravo izvrsnost profesora zadržala na Teologiji. Neki od nas polazili smo tečaj tipkanja na stroju, ali bilo je i onih koji su se čvrsto držali knjižnice (kao da sada vidim Josipa Bozanića, sadašnjega zagrebačkog nadbiskupa i kardinala, kako ustrajno čita!).

Prof. Benvin – osebuja pojava i osobnost

U takvom jednom okruženju prof. Benvin bio je zadužen za odgajatelja. Kada se danas ‘vraćam u daleku prošlost’, moram zaključiti kako se širina njegova svećeničkog i profesorskog lika očitovala upravo u odnosu prema nama odgajanicima u različitim spektrima.

Sjećam ga se kao čovjeka nižega rasta, sa svojevrsnom ‘monolitnom strukturom’ koja je sličila nekom ‘spomeniku’, a što se moglo zapaziti i po njegovu hodu i držanju. Sigurnim bi korakom stupao u nekim izduženim, ovećim, cipelama, kao u nekim ‘barkicama’ (mi smo govorili: ‘on je s mora’), klimajući lagano glavom gore-dolje. To nije činio nekim naglim kretnjama. Njegova izrazito crna kosa, uvijek izbrijana snažna brada te tamni okviri naočala davali bi njegovu licu maksimalnu ozbiljnost koja je završila pogledom sugovorniku ‘ravno u oči’.

Nije mnogo govorio, odnosno bio je čovjek od ‘malo riječi’. Radije je promišljao, puštajući sugovornika da priča, uvijek ga pozorno gledajući u oči, što je svaki bogoslov morao dobro zapaziti. Takvim ‘uvučenim’ stavom nekima je otežao pristup k sebi, pa se znalo dogodili kako su takvi radije ostali ‘zatvoreni u sebe’. Pretpostavljam da je ova primjedba utjecala na kritiku njegova odnosa s odgajanicima. Međutim, njega je, kao odgajatelja, trebalo ‘čitati’ iz cjeline njegove osobnosti. Drugim riječima, trebalo ga je dobro promatrati, gledati, slušati, primjećivati, zaključivati i usvajati ono što je, makar i ukratko, rekao. Moram reći da je mene ovaj pristup ipak oduševljavao.

Dakako, u snagu njegove osobnosti spadala je na izrazit način i njegova naobrazba. Imponirala nam je širina znanja u svim disciplinama filozofije, teologije, uz poznavanje klasičnog grčkog i latinskog jezika, također i nekih stranih jezika. A povrh svega gotovo je teško dostižna njegova sustavnost izlaganja. Nema sumnje da je na njegovu životnu formaciju snažno utjecao studij svetih otaca, odnosno patrističkoga vremena, te se nije čuditi da smo ga znali nazivati i Origenom.

Želeći nas učvrstiti u vjeri, svećeničkom pozivu i djelovanju, u osposobljavanju za nošenje životnog tereta, stalno je naglašavao kvalitetu izdržljivosti (hipomone). To je valjda svatko od nas ponio u život. I mada je u tome sâm jednoga rimskoga jutra, iz nama neshvatljivih razloga, ‘ovozemaljski pokleknuo’, kod mene, a vjerujem ni kod mnogih drugih, njegovo učenje nije nimalo izgubilo na vjerodostojnosti.

Vraćajući se njegovim redovitim susretima s nama kao bogoslovima, dr. Benvin je bio iznimno ‘običan’ čovjek, znao je odigrati partiju šaha, uz napomenu da ga nije bilo lako ‘pobijediti’. Uz šah, davao je dojam da se u mnogo toga sasvim dobro razumije, pa i u dinamiku i trajanje glazbene jedinice čemu je prilazio gotovo ‘matematičkim ključem’, što je impresioniralo glazbeno nadarenije studente, poput kasnijega kompozitora Ivana Žana. Pritom nas je zadrživao i poznavanjem gramatike hrvatskoga književnoga jezika. Kažu da se njegovu napisanu riječ jednostavno moglo odmah, bez lekture, predati u tisak. Jedino gdje ga nismo mogli zamisliti bio je sport, ali samo u praktičnom djelu. On bi nas jednostavno ostavio bez daha kad bi izrecitirao dimenzije rukometnog ili nogometnog igrališta, i tome slično.

O izvanrednosti njegova umnog kapaciteta svjedoči i moje iskustvo pri diplomskom radu. Naime, uvodni sam tekst danima smišljao, a kad ga je on dobio u ruke, preda mnom samo je stranicu ‘okrenuo naglavce’. Sjećam se, kao sada, da sam u sebi pomislio: ovog čovjeka ne bih nikada mogao ‘stići’.

Još neke crtice o stilu komunikacije i djelovanja

Dr. Benvin bio je zaista originalan. Kad bi student, odgajanik došao k njemu zbog bilo kojeg razloga, samo bi podigao glavu sa svog radnog stola (nikad ga se nije moglo zateći u fotelji, s novinama u ruci ili ispred TV-a). Ljubazno bi pozvao naprijed i ponudio da se sjedne ispred njega. Ruke bi uvijek držao na stolu. Student bi lako primijetio njegove specifične prste, ‘odeblje’ u području nokata, inače uvijek čiste. Tako bi odgajanik sam vidio kako valja biti uredan jer će mu to u budućem svećeničkom zvanju trebati.

Zatim bi se krenulo na temu o 'razlogu dolaska', uz poziv: "reci, reci". Dok bi bogoslov govorio, on bi šutio i s velikom ga pozornošću, kako sam već naglasio, gledao ravno u oči. Neki su rekli kako im dubinom netremična pogleda seže sve 'do peta'. Kad bi dotični završio, on bi zapitao: "A što ti o tome misliš?" Na taj je način sugovorniku davao važnost, želeći da se 'sam izjasni' o eventualnom rješenju. Tako radi pravi odgajatelj, želeći 'izvući' iz odgajanika ono njegovo 'unutarnje bogatstvo'. Zatim je on 'razlomio' problem, a sugovorniku je ostalo samo da se divi i pamti, uz upit: 'Otkud mu ta mudrost?'

Ne mogu ne spomenuti još jedan dojmljiv slučaj. Budući da je profesor Benvin bio izvrstan liturgičar, stalo mu je da naša liturgija bude što svečanija i da se u nju znamo uključiti pozornim slušanjem, izvrsnim čitanjem te što boljim pjevanjem. Budući da sam imao čast da me zadužio oko rada s mladima koji su se okupljali u sjemenišnoj kapeli, često bi bio s nama kad smo se spremali za nedjeljnu liturgiju. Kod pripreme liturgijskih tekstova odmah bi reagirao na lošu interpunkciju, a za pogrešan naglasak samo bi se okrenuo k polici iza sebe i uzeo pravopis. Znali smo da 'nešto nije u redu'. Tako nas je praktično upućivao (osobito mene kao voditelja) na solidan rad, 'otimao' nas sklonosti površnosti i lijenosti. Kada smo upravo kod liturgije, prisjećam se i ove zgrade. Za popodnevnu liturgiju zadužio je određene bogoslove kako bi sve pripremili: oltar, knjige, čitanja, tamjan, kadionicu i drugo. Oni su pak do popodne na to zaboravili, jer su otišli u grad i kasno stigli. Može se zamisliti kako je mogao izgledati taj susret samo koju minutu prije mise! Njegova reakcija prema 'podbaciteljima' u odnosu na dogovoreno nije bila u podignutom tonu ili vrijeđanju već u mirnom prodornom pogledu, uz riječi: "Evo u koga sam se ja pouzdao!" Tako je opomena postala poticaj i šansa da se to ne ponovi. Vrata za prave međuljudske odnose i za suradnju na zajedničkom putu odgajatelja i odgajanika ostala su 'otvorena'.

U prilog činjenici kako je dr. Benvin imao vremena i srca za svakoga čovjeka govori i još jedan zanimljiv slučaj. Kad sam poslije večere došao nešto ga upitati, odjednom je netko pokucao na vrata

i uletio. Bio je to ‘naš poznati Toni’, dugovjeki prijatelj Sjemeništa, inače osoba s teškoćama u razvoju. Malo je zastao kad je mene ugledao, a profesor mu kaže: “Dođi, Toni, dođi...” On se približi i profesor mu posveti iznimnu pažnju, jer ovaj je mucao i rijetki su imali strpljenja s njime duže vremena komunicirati budući da je ‘isprekidano’ govorio pa se nekad teško i razumjelo što želi reći. Ja se nisam mogao načuditi toj pažnji, tim više što mi je profesor prethodno rekao kako žuri završiti sutrašnje predavanje na Biskupskoj konferenciji u Zagrebu. Pokazao mi je kako se treba odnositi, osobito prema malenima, nevažnima i životom opterećenima.

Kako je na početku naglašeno, vrijeme nakon Drugog vatikanskog koncila obilježeno je izrazitim previranjima na svim područjima crkvenoga života, kako u teološkim pitanjima tako i u crkvenoj disciplini. Bila je godina 1970. Jedan se svećenik (monsinjor) iz Đakova u “Glasu Koncila” osvrnuo na neku stanovitu slobodoumnost jednoga teksta s obzirom na svećeništvo, a takvih je napisao i rasprava tih godina bilo prilično. Ustvrдио je kako je svećenik *alter Christus* i tako posrednik između Boga i ljudi i sl. Nas petorica s druge godine Teologije napisali smo i potpisali pismo te poslali “Glasu Koncila” i dotičnom monsinjoru u Đakovo. U pismu smo na svoj način izrazili protivljenje monsinjorovu razmišljanju i potkrijepili ga riječima apostola da je jedini posrednik između Boga i ljudi Isus Krist (usp. 1 Tim 2, 5). Jasno, to nije bilo objavljeno, a monsinjor je naše pismo i svoj protest odaslao nadbiskupu dr. Viktoru Buriću i rektoru škole dr. Josipu Šojatu. Ovaj je pismo predao vicerektoru i odgajatelju dr. Benvinu koji me je pozvao, smireno pogledao i upitao: “Zec, što je to?” Kad sam shvatio o čemu je riječ, reče mi: “Jesi li ti to napisao?” Odgovorih: “Jesam.” A on će: “I ovi svi potpisali?” Rekoh mu: “Jesu.” Nato će on: “Pa kako to pišeš ‘nebi’ zajedno, ovdje ti fali ‘zarež’, a ovdje dođe ‘točka’, ovdje treba ‘veliko slovo’... Vidiš, pokazao si se nepismenim.” Ja mu kažem: “Nisam ja pismo tipkao, već ...” Kaže mi: “Zašto nisi kontrolirao?” A ja: “Trebalo je hitno poštom poslati u Glas Koncila da bi uspjeli u prvom broju objaviti.” “To te ne opravdava”, odgovori mi i nastavi: “A što ti to teološki tvrdiš?” Ja kažem: “...1 Tim 2,5.” Kaže mi: “Nađi.” I ja uzmem

Bibliju koja je bila na stolu. Dok sam ja listao tražeći, on se okrene iza sebe, uzme grčki izvornik i preda mnom i on traži... Čitam ja, čita on... Daljnjeg se komentara ne sjećam, ali svaka je daljnja rasprava bila suvišna. Jasno sam shvatio što mi je htio reći: vidiš, ja sam na izvorniku i prof. dogmatike i ne pametujem... Zanimljivo je da nikada nisam opazio kako je prema meni promijenio odnos zbog neugodnosti koju je i sam snosio. I dalje sam vodio skupinu od 15-ak mladih koji su se okupljali u našoj kapeli. To što smo morali i kod nadbiskupa V. Burića na 'obrazlaganje' našega navedenoga čina (jer je dotični msgr naglasio, uz ostalo, u pismu "koji to materijal vi držite u Sjemeništu?", a Nadbiskup nas je želio osobno vidjeti), sigurno je našem vicerektoru bilo na teret. Međutim, nisu slijedile sankcije nego opet nova šansa. Uzeti na svoja leđa odgovornost za drugoga – to je odgajatelj Benvin!

I posljednje, iz mog života najupečatljivije. Godina je 1973. Bio je spomendan sv. Deziderija (Željka), 23. svibnja. Četvorica nas, koji smo uvijek zajedno izlazili, htjeli smo se počastiti za imendan s društvom u gradu. Nismo došli na večeru, a rektor dr. J. Šojat htio nas je također počastiti. Čekao nas je dugo. Međutim, kad nas nije bilo duže vremena, on je obavijestio vicerektora, odgajatelja Benvina. Stvorena je situacija 'mačke i miša'. Budući da je neiskustvo nešto opuštenijega slavlja, uz prigodnu čašicu, 'onesposobilo' jednoga od nas da se brže vratimo, mi smo čekali zgodno vrijeme povratka, ne znajući da nas se u Kući čeka. Kad smo se već približili, poslije 1 sat u noći, na cesti, pred vratima, ugledasmo odgajatelja izdaleka. Nije teško zamisliti taj susret. Kako nas je samo gledao...? Bili smo bez riječi! Ušavši, dvojica su išla na spavanje, a mi, ostala dva slavljenika sv. Deziderija, pošli smo u učionicu pete godine na jedan 'maratonski razgovor' (do 3 sata). Na kraju je bilo središnje pitanje: "Zec, misliš li ti biti svećenik?" Ja sam odgovorio potvrdno. Tada je pitao i njega. Potvrdio je. Nije komentirao naše odgovore. Uzeo je časoslov i onda smo molili večernju i povečerje. Bilo je sve rečeno. Sljedećih su nas dana svi čudno gledali, a prof. Kresina rekao je kako neće započeti s ispitima dok se ne riješi pitanje tih 'skakača preko prozora'. Kako su dvojica kolega sami očitovali svoj 'odlazak'

iz Sjemeništa, mi preostali ostali smo kao ‘pokornici’. Ni ovaj put nisam osjetio odgojiteljev promijenjen odnos prema meni (nama). Razumio sam još jedanput koliko puta taj čovjek može dati novu priliku mladom i nezrelom odgajaniku.

Diplomirao sam kod prof. Benvina, bio mi je propovjednik na mladoj misi. Upravo njegovoj odgojiteljskoj mudrosti dugujem svoje svećeništvo. Naučio me je, i mnoge druge, kako treba drugoga najprije slušati, zatim biti strpljiv kad ‘problem pritisne’, uzeti na svoja ramena dio tih teškoća i neugodnosti. A što je najvažnije, potrebno je uvijek iznova čovjeku darovati šansu, osobito mladom. Zar to nije ‘zlatno pravilo’ i za naše svećeničko, odnosno pastoralno djelovanje, posebice danas u gotovo sasvim promijenjenoj situaciji, u vrijeme naglašena indiferentizma, ako ne i neke čudne odbojnosti prema nekim uvijek važećim vrijednostima, a time i prema vjeri i Crkvi kod dijela naših suvremenika. Danas još više vidim kako se ne može zamisliti pastoralni rad bez evanđeoske mudrosti, bez pojačana smisla za svakoga čovjeka, što nam je svjedočio upravo naš odgajatelj i profesor dr. Anton Benvin. I zato mu velika hvala u ime brojnih svećenika koji još i danas nose ‘teret dana’, suočeni s izazovima novih kulturalnih scenarija i potrebom nove evangelizacije.

UDIO DR. ANTONA BENVINA U MOJOJ LITURGIJSKOJ GLAZBI

Mr. Ivan Žan, Novalja

Upoznavši profesora Antona Benvina došao sam na izvor liturgijske baštine. Njegova poticajna riječ otvarala mi je putove traženja u skladanju liturgijske glazbe. Zato mogu reći kako svoje prve liturgijske glazbene radove, psalme i himne, mogu izričito vezati uz poticaje i tekstualne predloške profesora dr. Benvina. Prisjećam se tih dana provedenih u Rijeci (od jeseni 1974. do siječnja 1977. godine).

Došao bih tih godina u njegovu sobu. Prof. Benvin uzeo je u ruke brevijar ili Bibliju. Najprije mi je pročitao psalam, a onda predložio tekstualni prijedlog za antifonu. Sjećam se tako nastanka psalma „Gospodin je pastir moj“ (Ps 23), za koji je profesor Benvin napisao i tekst antifone: „Gospodin je pastir moj, zla se ne bojim, jer on je sa mnom.“ Njegova zamolba glasila je: „Možeš li ovo uglazbiti?“ Ponio sam tekst sobom. Osjetio sam da sam na pravome tragu. Nakon nekoliko dana donio sam uglazbljeni psalam. On me tada zamolio da mu otpjevam. Držao sam u rukama tekst psalma s notama i pjevao. Kasnije smo to uvijek pjevali u kapeli Bogoslovije te izvodili na liturgijskim slavljinama.

Dakako, često druženje s njim imalo je plodonosan glazbeno-liturgijski repertoar. Prisjećam se i drugih psalama koje sam skladao upravo nakon susreta s prof. Benvinom. Tako je napisao i antifonu za psalam 22.: „Gospode, Gospode, iz dubine ti vapijem.“ I ona je prihvaćena i pjeva se na sprovodnim obredima i u drugim prigodama. Valja navesti i antifonu za psalam 145., koja je nastala opet zahvaljujući dr. Benvinu, a glasi: „Slavit ću te do vijeka, Bože, Kralju moj!“ I nju je puk prihvatio.

Sličan put bio je u nastajanju i drugih mojih uglazbljenih psalama. U tom vremenu skladao sam petnaestak psalama. Nakon nekog vremena snimali smo i kasetu na kojoj su bili snimani psalmi, koje sam uglazbio na poticaj dr. Benvina. Kako nismo znali kako ćemo ih nazvati, zamolio sam dr. Benvina za ideju. Nazvao ih je „Psalmi raspjevani“. Pod tim imenom objavljeni su na kaseti koju su zajedno iz-

dali župa Novalja i KS iz Zagreba. Hrvatski liturgijski pastoral objavio ih je kasnije kao pjesmaricu s notama pod istim imenom (uz orguljsku pratnju, uz predgovor prof. Miroslava Martinjaka).

Profesor Benvin nastojao je svojim liturgijskim i teološkim promišljanjem predočiti tekstove psalama, nudeći svoju misao izraženu u antifoni. Ta je misao bila jasna, kratka i liturgijska.

Na njegov poticaj skladao sam i kantatu o svetom Metodu, prigodom 1100. obljetnice Metodijeve smrti, na staroslavenskom, latinskom i grčkom jeziku. Prof. Benvin mi je objasnio kako je ondašnji papa tražio da se prigodom Metodijeve smrti liturgijsko pjevanje izvede na staroslavenskom, latinskom i grčkom jeziku. Dao mi je i literaturu o svetom Metodiju na njemačkom jeziku. Nakon toga uputio me na prof. Josipa Hamma (kojega sam kao student susreo u Beču), profesora Františka Mareša (uglednog češkog slavista koji je također predavao u Beču) te o. dr. Predraga Belića, isusovca, kojega sam konzultirao za grčki jezik. Kada me prof. Mareš u Beču pitao čiju ću verziju prijevoda latinskih psalama koristiti („*De profundis*“), istu sam večer konzultirao prof. Benvina. Samo što sam izustio pitanje, odgovorio je: “Vulgatu!” (Jeronimov prijevod). Kantata je bila dovršena i uglazbljena na spomenutim jezicima.

Tijekom jednoga boravka u Rijeci 1986. godine izrazio sam želju dr. Benvinu da bih rado uglazbio *Tebe Boga hvalimo* na latinskom jeziku. Nakon što smo o tome kratko porazgovarali, budući da nismo pri ruci imali kopirni aparat, a žurio sam dalje, prof. Benvin posudio mi je brevijar nadbiskupa Burića: “Ovo je brevijar nadbiskupa Burića, neka ti posluži tokom skladanja. Donesi mi ga ovakvog natrag, kad budeš završio skladanje.” Hvala Bogu i dr. Benvinu te brevijaru nadbiskupa Burića, himan *Te Deum laudamus* dovršen je i kasnije sniman sa solistima i orkestrom Opere HNK iz Zagreba.

Njegov udio u mom glazbenom stvaranju liturgijske i duhovne glazbe bio je značajan i plodonosan. Hrabrio me, poticao, pjevao zajedno sa mnom... Nije bio krut i nametljiv. Prihvatio me i u meni poticao stvaranje liturgijske glazbe. Znao mi je pokazati put-smjer. Daj, Bože, da i danas bude ljudi-liturgičara koji će skladateljima biti poput svjetionika, kao što je prof. Benvin bio meni.

ANTON BENVIN – MOJ PRIJATELJ I PRIJATELJ MOJE OBITELJI

Lucijano Matika, Rijeka – Matulji

U nedjeljno popodne 18. rujna 2016. godine, ispod niskih i tamnih kišnih oblaka, sastala se skupina prijatelja pred vratima valunškoga groblja u molitvi nad grobom Antona Benvina, svećenika, povodom dvadesete godišnjice njegove prerane tragične smrti. U toj sam se skupini nalazio i ja zajedno sa suprugom. Što me taj dan nezaustavljivo privuklo na put u Valun, pokušat ću objasniti kako slijedi.

Moj je *curriculum vitae* jednim dijelom povezan i određen Antonom Benvinom. Početak našeg poznanstva seže u jesen 1971. kad sam s kolegama iz Pazinskoga sjemeništa došao u Rijeku na Visoku bogoslovsku školu studirati teologiju u nadi da ću postati svećenik. Anton Benvin tada je bio profesor. Zapazio sam ga po staloženosti i temeljitosti te odlučio da, osim profesora, on bude i moj duhovnik. Vodili smo redovito duhovne razgovore otvoreno i konkretno, što je uvelike pomagalo mojoj formaciji. Ja sam stoga Benvina doživljavao kao mog duhovnog oca. Sve krize rješavali smo zajedno i on je bio moj najveći oslonac na putu kojim sam išao. Bili smo uvjereni da imam svećeničko zvanje. Dogodilo se, međutim, da sam se zaljubio u krasnu djevojku, moju sadašnju suprugu, što je stvaralo probleme s obzirom na celibat kojim je uvjetovano svećeničko zvanje. Bila je dilema: nastaviti dalje i potisnuti trenutne osjećaje u nadi da će vremenom prestati ili slijediti osjećaj koji je bio obostrano iskren? Budući da je tada bila završna godina studija, mnogi su mi savjetovali da nastavim kao da se ništa nije dogodilo pa će se već u hodu naći neko rješenje?! Benvin, međutim, nije tako razmišljao. Shvatio je situaciju ozbiljno i pitao me jesam li spreman odgovorno slijediti svoje osjećaje i opredijeliti se za bračni život. Ako je tako, rekao je, bolje ti je da budeš dobar otac nego loš svećenik. Ja sam nakon duhovnih vježbi o Božiću 1976. napustio put prema svećeništvu i prihvatio obiteljski život vjenčavši se sa svojom odabranicom već

najesen 1977. Vjenčali su nas Anton Benvin i Marijan Jurčević u dominikanskoj crkvi u Rijeci.

Djeca su došla, počelo se raditi, skrbiti, život je tekao uz uspone i padove. Benvin je postao kućni prijatelj i nadalje ostao naš veliki oslonac. Moja je obitelj osjećala njegovu zauzetost za sve nas. Posjećivali smo se, nazivali, savjetovali, dijelili dobro i zlo.

Naše četvrto dijete, sin Matej, rođen je 7. svibnja 1996. Mons. Anton Benvin tada je bio u Rimu. To je svega nekoliko mjeseci prije njegove smrti. Ni razdaljina ni prezauzetost odgovornim poslom koji je u to vrijeme obavljao nije ga spriječila da me nazove kući, čestita, pošalje pismo supruzi u rodilište, nazove medicinsko osoblje koje je poznao zauzimajući se za moju obitelj do koje mu je bilo stalo ne zbog toga što smo mi nešto posebno već zato jer je bio takav, uvijek širok i zauzet za druge!

Želja mi je stoga prenijeti nekoliko citata iz njegove poslanice upućene mojoj supruzi u rodilište 9. svibnja 1996. Iz poslanice se, naime, najbolje vidi kakav je on bio čovjek i svećenik:

Predraga Vjera!

Jučer su mi dva glasa ovamo javila da je Vjera sretno rodila, da ima još jednog sina. Od srca Ti čestitam na novoj materinskoj časti! Rekla si mi s kojom je otvorenošću i veseljem, ali i s kojom zebnjom i nekad bojazni prihvaćaš. Kao i sve veliko u životu. Jer što nam je – ako je pravo i veliko – dokraja i posve sigurno? Tko može jamčiti i tjedan dana unaprijed za sebe i svoje, pogotovo nakon ovoga strašnog rata.

Navečer sam nazvao i čestitao tati Lucijanu: bio je s dubokim iskustvom onoga što je s Tobom proživio posljednji dan. Iščekivanje, mala neizvjesnost, dolazak majke iz Žminja, odlazak u bolnicu, prvi susret s majkom svoga drugog sina... Mala Ana morala je čekati na hodniku, samo on je smio do žene i sina... Dakako, preko žice se samo manjina može prenijeti, glavno ostaje u dubinama duše i spomena.

Drago mi je da si svoje četvrto dijete prihvatila svim srcem, drage volje, velikodušno, kraj svih odricanja, bolova i žrtava. Njih

će biti, ali će biti i zadovoljstva, dok ima čiste ljubavi i predanja. I bit će prave radosti, kako nas uči Isus, o čemu smo više puta razmišljali:

“Zaista, zaista vam kažem: vi ćete plakati i jaukati, a svijet će se veseliti; vi ćete se žalostiti, ali vaša žalost okrenut će se u radost. Žena kada rađa, žalosna je, jer je došao njezin čas; ali kada rodi dijete, više se ne spominje muke od radosti što se na svijet rodio čovjek” (Ivan 16, 20-21). – U to ime čestitam i molim pravu radost i otvorenost za vrednote koje nikad ne gube sjaj! I molim za Te, dok si u bolnici sa sinom, za Lucijana i svu obitelj!

Neka Vas Bog blagoslovi.

Wat Anton Benin, arc.

Zato kad god upravim pogled prema zvjezdanom nebu, ona najsjajnija zvijezda koja nikad neće izgubiti sjaj za mene je Anton Benin u krilu Stvoritelja kojega je on na ovoj zemlji tako zauzeto svjedočio. Antone, ponosan sam što si bio moj ovozemni učitelj, duhovnik i saveznik.

O ANTONU BENVINU I NJEGOVA PISMA PUNO GOVORE

Mr. sc. Anton Peranić, Kornić-Rijeka

Za razliku od danas, u vrijeme elektroničkih i digitalnih medija, nekada je puno više značilo dobiti pismo, i to od osobe koja nam je u životu puno značila. A pismu se pridavalo i daleko veće značenje jer je često sadržavalo ne samo neke poruke nego je i puno govorilo o osobi koja piše. Zato su se neka pisma dugo i možda trajno čuvala i prečitavala, ne samo kao draga uspomena nego i kao neko uporište u pojedinim važnijim i zahtjevnijim životnim okolnostima.

Jedno takvo *pismo*, koje još uvijek čuvam, upravo je od svi- ma nam dragog profesora dr. Antona Benvina, koje mi je uputio u svojstvu rektora Papinskog hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu 12. veljače 1994., u povodu moga preuzimanja nekih službi u Krčkoj biskupiji, konkretno u samome Krku, i drugdje. Moram odmah reći da mi je puno značilo i ostaje mi trajni podsjetnik na veličinu toga čovjeka. Štoviše, prema mom skromnom sudu, ono može doprinijeti osvjetljavanju i boljem poznavanju lika dragog svećenika, profesora i čovjeka kojemu je bilo stalo do ljudi i do njihova što kvalitetnijega djelovanja. U tom smislu komentiram to pismo, navodeći neke značajnije izvatke.

Premda se ne treba uvijek previše osvrtni je li nam netko izrazio neku čestitku ili priznanje, ipak i ti manji znakovi pažnje nekad mogu puno značiti. A za njih je dr. Benvin imao smisla, kao što je to bilo nakon moga polaganja licencijata u Rimu (na Papinskom sa- lezijanskom sveučilištu – Katehetskom institutu), iako je to učinio već u samoj prigodi. Ali je smatrao važnim to ponovno spomenuti, koristeći priliku da mi izrazi solidarnost u obavljanju odgovornih službi, uz ostalo i tajnika biskupa mons. Josipa Bozanića. U tom smislu piše: *“Iako bi za solidnost bila dosta i samo jedna, ovako ti neće biti druge nego jednim jarmom vući nekoliko bremena, pazeći da ih putem, u prvom razdoblju, ne umnožiš, prihvaćajući na laku ruku što ti drugi sa strane budu htjeli odstupiti. Imaš samo dvije ruke*

i jedna pleća. I tek si na početku.” On se, kao vrstan liturgičar, osvrće upravo na moju odgovornost za liturgijska slavlja koja biskup predvodi, jer tu treba biti iznimno pažljiv u stjecanju potrebna iskustva i nutarnjega uvjerenja da se znade, kako piše, “*vladati događajem*”. Osobito su me impresionirali njegovi savjeti koji su mi uvijek bili na pameti, makar se pretpostavlja da se to samo po sebi razumije. Pitao sam se: otkud tolika pažnja i strpljivost da mi daje opširne upute, i to čovjek s tolikim obvezama? Stoga držim da je uputno za sve čuti ta *tri savjeta*, odnosno ono najvažnije u njima, što iznosi dr. Benvin, što i danas svima može puno vrijediti. Čitam doslovce kako piše:

Prvo: posvetiti punu pažnju i štovanje glavnom oltaru u župnoj, da ne govorimo, u katedralnoj, a onda u svakoj drugoj crkvi u kojoj se slave otajstva. Svaka je kršćanska crkva građena radi oltara, a oltar je ‘znak i oruđe’, tj. sakrament, Isusa Krista. I dosta mu je da bude to; ako mu dodamo još neku ulogu, ne može biti nego manje časna, a to znači: obezvređujuća. O tome na našem jeziku postoji dosad nenadmašan rad: J. Radić, Stol otajstva, u: Logos kai mysterion, Makarska 1989., str. 31-38; usp. sve: 9-38. Uoči biskupskog pohoda preporučiti svećenstvu da radnju prouči.

Drugo: strpljivo i s taktom, gdje treba, blagim uvjeravanjem uvoditi smjenu čitača u službi Riječi, obavezno nakon I. čitanja. Ako i gdje odmah ne ide, zahtijevati poslije čitanja stanku razmišljanja od najmanje minutu.

Treće: pred najsvetiju molitvu unutar mise, uvesti onoliku stanku koliko prisutnom narodu treba da klekne, a to je čas na smjeni uvodnog „Svet si, Gospodine...” i slijedeće epikleze, popraćene polaganjem ruku nad darove. U većini crkava tad svijet počinje klecati, što – ako je ljudi više – zna potrajati; i dok traje, traje komešanje, štropot, gužva koja ne da zajednici da prati što misnik (-ci) moli/e. Časak fine šutnje spasava sve, a da obred ne trpi od duljenja. Uputno je narodu pojasniti zašto se to čini. I to je katehetska pouka kojoj treba tražiti para. Ova ne može zastati na pustim riječima, jer nužno zadire u tjelesni stav, a to hvata čovjeka u cjelini, pogotovu ako prihvati razlog i klekne: kao molitelj, klanjatelj, zadivljenik, vjerujući vjernik... koji se, zajedno s darovima kruha i vina, otvara daru

Duha Svetoga. Taj stav od prisutnih ljudi čini autentične vjernike, tj. od nazočnog 'ljudstva' čini CRKVU Božju. – Ako gdje neki vole stajati (što je također zakonito i smisleno), stanka ne smije izostati: da se omogući čin posvješćivanja, poniranja u dubine tajne, otvaranja Božjem Duhu, koji će upravo biti zazvan. Po mom sudu, naša liturgijska obnova zapela je na pustoj vanjštini jer nije posvetila pozornosti nekim elementarnim „detaljima“, kojih ako nema, nema ni željena učinka (kao kad u nekom aparatu manjka detalj – sitan dio žice; i nema kontakta, a bez kontakta nema struje, i nema djela).

Ono što iznutra povezuje sve troje što sam do sad izložio jest nutarnji stav onih koji se s rečenim susreću (s oltarom, koji očima gledaju: s riječju, koju ušima slušaju, ali razlikuju silaznu Riječ, koju primaju kao „Riječ Gospodnju“, i riječ u z l a z n u, koju prihvaćaju kao uzvratnu molitvu, priznanje, vapaj, divljenje okupljene zajednice Bogu – to su dva kretanja, svako iz svojega pola, i zbog toga trebaju d v a, poželjno, različita izvoditelja; s poklonom – tjelesnim ili samo osobno-duhovnim – kojim čovjek zauzima teologalni stav, svijest vjere, pouzdanja, povjeravanja i otvaranja Bogu, divljenja, nekad i svladavanja zemaljskih stramputnih obzira itd.): bitno je pobuditi i, koliko je moguće, odgajati taj nutarnji stav. Bez toga nema vjere, nema zrele vjerske svijesti, nema sposobnosti za davanje autentičnog svjedočanstva. Prijeti da stalno klizimo površinom kao kapi kiše s vanjske strane stakla na prozoru, ne uspijevajući ni jedna da prodru unutra.

Eto, tako piše dr. Benvin. Ono što me, osim stručnih i praktičnih savjeta, posebno impresioniralo jest da mi, uza sve svoje obveze i daljinu koja nas je dijelila (Rim – Krk), obećava 'trajnu pratnju', kako dalje piše, upravo u pogledu provjere kako stoji i kako ide ili ne ide što sam izložio. Naša biskupija je skoro najmanja u Domovini, ali nije zbog toga zadnja. Ljubici ne treba biti cedar libanonski da bude lijepa i velika u svom čaru. Uostalom, A. Mahnić je pred licem svih Hrvata pokazao kako može, mada ne-Hrvat, iz male biskupije biti vođa čitavog katoličkog pokreta u hrvatskom narodu. U naše župe, ne samo ljeti već i zimi, zalazi mnogo gostiju; a sad su po či-

tave godine tu i prognani vjernici iz stradalih krajeva... Pravo zrnje treba samo zasijati, i niknut će i dalje samo se širiti.

Pri kraju me podsjeća i tome se raduje da ću nešto od učinjenoga na Krku moći provesti i kao član nekih tijela na razini Hrvatske biskupske konferencije, posebice na raznim susretima, kao što su katehetske škole, i dr., upozoravajući me da to bude *uvijek s taktom, uvažavajući kompetencije drugih i finim uvjerenjem. I neće ti manjkati priznanja, u svoje vrijeme.*

Što drugo reći nego izraziti priznanje i zahvalu ne samo za prijateljske riječi već i za tako potrebne upute, meni tada mlađem svećeniku, u susretu s nizom izazova u Biskupiji i izvan nje, kako na Teologiji u Rijeci tako i na neki nacionalnim skupovima. Sve sam shvatio kao iskreno prijateljsko upozorenje i ponudenu višekratnu uslužnost.

Možda bi netko mogao reći kako je sve rečeno ipak ‘privatne naravi’, ali sam smatrao uputnim to iznijeti, a na crti početnih riječi u ovom priopćenju, kako su nekada nečija pisma bila dubokoumna i velika pomoć te kako se upravo na temelju njih mnogo toga može zaključiti. Uz ostalo, koliko danas mi stariji, osobito kao profesori i u nekim odgovornijim službama, znademo tako napisati mlađima ili svojim nasljednicima, svećenicima, redovnicima, redovnicima ili laicima? Makar su svi školovani, ipak je redovita životna praksa nešto drugo, što nije moguće naučiti tijekom studija. Zato je naprosto ‘spasonosno’ čuti nekoga starijega, posebice onoga koga smo jako poštovali, kao čovjeka i profesora, da ovako nešto savjetuje kao što je to meni učinio dr. Benvin. Mnoga pisma nisam sačuvao, ali ovo jesam do dana današnjega, ne predviđajući da ću imati prilike nešto iz njega iznijeti njegovim prijateljima, a što puno govori o veličini ovoga čovjeka, našega Antona Benvina. Imao sam prilike čuti i druge kolege koji su nešto sličnoga dobili, što govori kako je dr. Benvin bio mnogima prijatelj i učitelj ne samo za vrijeme studija već i tijekom njihova daljnjega života i djelovanja.

I, na kraju, dok mi negdašnji dragi profesor iskazuje priznanje za prijateljsku potporu njemu koji, kako kaže, *unatoč godinama, mora negdje činiti prve korake i voditi nešto čemu ga nitko nije učio*

(očito se to odnosi na rektorsku službu), piše da će mu *biti drago čuti dobre glase o tvojim koracima. Preporučujemo jedan drugoga vodstvu Duha Svetoga!* Nema sumnje da su mi ove njegove riječi ostale trajno prisutne u mojim daljnjim ‘koracima’, dakako žaleći što ga o svima nisam imao prilike obavijestiti jer se prerano ‘preselio na drugu obalu’, u vječnost. Neka mu se milosrdni Otac nebeski smiluje i uvaži sve ono što je, znano ili najviše neznan, učinio za druge, evo i za mene, kao imenjaka, prijatelja i svećenika.

MONS. DR. ANTON BENVIN – MOST ZBLIŽAVANJA I POVEZIVANJA MJEŠTANA

Dr. sc. Anton Bozanić, Omišalj

Uvod

Htio bih u povodu obilježavanja dvadesete godišnjice smrti našega uvaženog profesora, odgojitelja, svećenika i javnog djelatnika mons. dr. Antona Benvina (1996. – 2016.) posvjedočiti jedno iskustvo iz vremena poslije njegove smrti, odnosi se prvenstveno na njegovo rodno mjesto Valun, a istodobno i na šire cresko-lošinjsko područje. Radi se o spontanom okupljanju vezanom uz život i rad, a posebice na prepoznatljivo kulturno djelovanje Benvina kao osobe iz ovoga kraja.

Moj boravak u Malom Lošinjju

U kasnu jesen 1998. godine preuzeo sam službu malološinjskoga župnika. Znači, tada su prošle dvije godine od Benvinove smrti. Već tijekom prve godine službovanja i upoznavanja ljudi u novoj sredini, posebice onih kojima je stalo do pisane riječi i kulturnog djelovanja, iskristalizirala se ideja da se okupimo u povodu smrti A. Benvina, najprije kod groblja sv. Marka, a zatim da se nađemo negdje zajedno. Inicijativa nije bila moja već je došla od strane ljudi iz Maloga Lošinja, poznavatelja Benvina. Sjećam se nekih imena: dr. Julijano Sokolić, Bernard Balon, pok. Marijan Desanti, dr. Šime Mužić, Ivan Lekić, pok. Manzoni i drugi. Dakako, ideja mi se učinila prihvatljivom jer sam dobro poznao dugogodišnjega profesora i odgajatelja. Iznio sam svoje prijedloge pogotovo vezane uz slavljenje sv. mise i molitve, što je prihvaćeno. Stupio sam u vezu s ondašnjim župnikom u Valunu vlč. Mirkom Jurasićem, da nam dopusti služiti sv. misu u grobnoj kapeli sv. Marka. On je dopustio, iako se nikad nije sam pridružio sv. misi i druženju.

Počelo je 1999. godine

Već iduće 1999. godine, u drugoj polovici mjeseca rujna krenulo je naše okupljanje. Redovito smo najprije imali sv. misu u grobnoj kapeli, a zatim smo se okupljali na zbornom mjestu oko kamenog stola na vidikovcu kod skretanja za Valun, odakle se pruža panoramski pogled na more i Rijeku. Ispočetka nas nije bilo mnogo; desetak ljudi iz Malog Lošinja, a pridružilo bi se možda dvostruko Valunjana, posebice iz obitelji pokojnoga Benvina. Međutim, već narednih godina broj se naglo povećavao. Crkva se punila. Praktički su se nalazili tamo gotovo svi Valunjani, a vjerojatno i drugi, a iz Malog Lošinja također se broj malo povećao. Misna čitanja i prigodna riječ redovito su bili prilagođeni trenutku. Često su se čitali i pojedini psalmi. Ponekad se pridružio pokoji svećenik, sjećam se pok. P. Krivičića. Obično bi poslije mise uslijedila kraća molitva na groblju.

Na vidikovcu poslije mise znali su se ljudi duže zadržati. Redovito su članovi obitelji pok. Benvina, a vjerojatno i drugi, obilno častili sve prisutne pršutom, sirom i pićem. Pretvorilo se u okupljanje svih Valunjana i drugih.

Okupljanje u povodu smrti mons. Benvina održavalo se redovito u vrijeme mogega boravka u Malom Lošinj, a to znači punih deset godina. Zadnji je put to bilo malo prije mogega premještaja iz Malog Lošinja, sredinom rujna 2008. godine. Tada je rečeno da će brigu za daljnja okupljanja preuzeti upravitelj župe Valun, creski župnik. Budući da sam otišao i preuzeo drugu službu, nije mi poznato kako su se stvari odvijale.

Umjesto zaključka

Redovito se događa da nakon nečije smrti uspomene na preminulu osobu polako blijede, ma koliko je mnogima dotična osoba bila draga i životom bliska. Po sebi je to sasvim razumljivo, jer život se nastavlja i stvari idu naprijed s novim ljudima. Međutim, pojedine osobe privlače i okupljaju ljude i poslije smrti. Dapače, nečije se djelo počinje još više vrednovati kad dotični više nije među živima. Utoliko više kad spontano ljudi shvate da se nečiji trud isplatio, da je dotična osoba sve zadužila i da se nipošto ne smije dopustiti da padne u zaborav. Mislim da je upravo to slučaj s mons. dr. Antonom Benvinom. Ono što je Benvin živio postaje za mnoge izazov.

MISA ZADUŠNICA

Propovijed mons. dr. sc. Milana Šimunovića

ANTON BENVIN VELIKI EVANGELIZATOR I KATEHETA¹⁹

Izgleda kako za velike ljude i ideje treba proći puno više vremena da budu shvaćeni i prihvaćeni, tim više ako ih se zbog stjecaja životnih okolnosti ostavilo po strani ili jednostavno otpisalo. Tu je sudbinu već za života dobrim dijelom doživio i naš kolega i prijatelj monsijor profesor dr. Anton Benvin, a posebice nakon tragične smrti, inače i nama kao njegovim bliskijim prijateljima i suradnicima, iz nikada dokučivih razloga. Dakako, kada trebamo imati na umu da je mnogo toga u našem životu *misterij*, jer nikada nećemo pravo proniknuti zašto se neke stvari događaju na ovaj ili onaj način, odnosno nećemo znati što nekoga pritišće u srcu i duši, drugim riječima, kada treba nastupiti naše milosrđe i prepuštanje *svoga Bogu* koji jedini do kraja ispituje *srca i bubrege*, onda nastupa ljudski sud koji je često nepravedan. To je još poraznije ako to čine kršćani koji bi trebali, ne samo u ovoj Izvanrednoj godini milosrđa, nego uvijek, biti “milosrdni kao Otac”. Stoga, neka mi bude dopušteno reći da u našim kršćanskim redovima, nažalost danas još više, ima dosta *pa-ušalnih sudova*, uz pomanjkanje praštanja i milosrđa te prepuštanja posljednjega suda samome Bogu. U tom smislu dolaze mi na pamet riječi pape Franje koji u apostolskoj pobudnici *Radost evanđelja* (br. 100) kaže: “Zato me uvijek boli kada vidim kako se u nekim zajednicama, pa čak i među posvećenim osobama, javljaju razni oblici mržnje, podjele, klevetanja, ocrnjivanja, osvete, ljubomore, želje za nametanjem vlastitih ideja po svaku cijenu, pa čak i progoni koji nalikuju pravom lovu na vještice. Koga mi to mislimo evangelizirati takvim ponašanjima?”

19 Milan Šimunović, nakon što je saznao da bi trebao održati i homiliju na misi za pok. Antona Benvina, odustao je od izlaganja na kolokviju pa je ono što je trebao reći, zajedno s nekim mislima iz homilije, ugradio u ranije predložene, ovdje navedeni, naslov.

Svi koji su cijenili i voljeli Benvina, onda i danas, prosuđuju ga po onome što je i na koji način dobra učinio. Ako se znade reći da se sva bilanca čovjekova života na kraju pred Bogom *stavlja na vagu*, onda svaki objektivni promatrač može reći da će prevagnuti ono dobro koje je naš prijatelj učinio. Upravo to dobro u nama, pa makar bilo i manjega značenja, ali učinjeno dobrom voljom i iz žive vjere u Boga kao dobroga Oca, može nam biti sigurna utjeha pri finalnome susretu s njime. To dobro našega Benvina, ne samo što se tiče znanstvenog, stručnog i evangelizacijsko-katehetskog karaktera u svakodnevnoj praksi nego i na čisto ljudskoj razini, s obzirom na način ophođenja i pomaganja u svim prilikama, silno je veliko i značajno, posebice za Riječku metropoliju. I zato valja odati priznanje vlč. Antonu Šuljiću, organizatoru ovoga Spomena u Benvinovu rodnome mjestu Valunu (na groblju, na kolokviju i misi), što je došao na ideju okupiti barem dio poznanika i prijatelja s ciljem da se podsjetite na baštinu koju nam je Benvin ostavio i da se to prenese novim naraštajima. O tome, barem što se tiče sabiranja i izdavanja Benvinovih spisa, i osobno sam još pred desetak godina razmišljao, ali sam mislio kako bi ipak bilo uputnije da inicijator toga bude netko iz njegove Krčke biskupije.

Dr. Antona Benvina može se promatrati iz niza uglova, što dolazi barem dijelom do izražaja i u prilogama na ovome Spomenu (kolokviju). Ovo su samo početci, zapravo natuknice o onome što je govorio, pisao i činio, a što će trebati više studirati i time se koristiti. Neki od nas više znaju za njegov ogroman znanstveni opus, od doktorske radnje pa dalje, posebice u svojstvu profesora na Visokoj bogoslovskoj školi te Bogoslovnom sjemeništu u Rijeci. Kada se toga prisjetimo, moramo zaključiti da je velika šteta što sve to nije sabrano u nizu izdanja. Jer puno je radio, bio svakome na usluzi pa i najmanjemu čovjeku, i očito nije imao vremena ostaviti iza sebe više u nekoliko izdanja sabranih djela koja bi bila svima dostupna. Još bi nam imao što reći, danas u vrijeme naglašavanja nove evangelizacije. Međutim, premda je prešao *na drugu obalu*, u vječnost, svim ljudima dobre volje on svejedno nastavlja *govoriti* po pisanoj riječi, makar rasipanoj u brojnim zbornicima, časopisima i vjersko-

me tisku. Treba reći da je sve toliko aktualno kao da je *jučer* pisano. Jer on je dobro shvatio Isusovo upozorenje kako su *sinovi ovoga svijeta* često snalažljiviji (makar i nepošteno postupali, što je misao iz evanđelja mise na 25. nedjelju kroz godinu – C, kada se održava Spomen na Benvina) od *sinova svjetla* koji se mogu osloniti na Božju snagu da čine dobro, u pravcu poevanđeljenja svijeta. Za Benvina se ne može reći da nije dobro upotrijebio Bogom mu dane silne talente umnosti, snalažljivosti i stvaralaštva. Naprotiv, on ih je obilno koristio *čitajući znakove vremena*, djelujući kao *sin svjetla*, u zgodno i nezgodno vrijeme.

Svatko će istaknuti onaj vid Benvinova životnoga opusa koji ga više zanima. Kako se slučajno ne bismo ponavljali, ja bih osobno upozorio na njegovu evangelizacijsku vidovitost. On je po vokaciji bio patolog, ali i liturgičar. To mu je pomoglo da preraste i u velikog evangelizatora i katehetu, i to u postkoncilsko obnoviteljsko vrijeme Crkve, kada je trebalo ne samo teološke vidovitosti nego i hrabrosti da se iskorači, pa makar i uz neshvatljive *udarce*. To mogu posvjedočiti još brojni živi svećenici, redovnici i redovnice, posebice oni koji su ga slušali i na Katehetskim ljetnim školama koje su označile jedinstvenu katehetsku prekretnicu u hrvatskom pastoralno-katehetskom djelovanju od početka sedamdesetih do kraja osamdesetih godina prošloga stoljeća. Dosta je vidjeti samo neke od naslova njegovih izlaganja, od kojih su neka i tiskana u zbornicima radova (kako je naveo dr. Anton Tamarut): “Katehiziranje odraslih u kršćanskoj zajednici” (1972.), “Obitelj i kateheza odraslih” (1974.), “Kršćanska inicijacija odraslih prigodom prve ispovijedi i pričesti (problematika i ciljevi)” (1979.), “Kateheza obitelji i sakramenti“, „Problem usađivanja kršćanske vjere kod preadolescenata i mladih” (1981.), “Crkvena godina i liturgijski čini kao naravni okvir župske kateheze” (1982.).

Ako tome dodamo niz uvodnih napisa u “Službi riječi” (Građa za obnovljenu liturgiju, što je dugi niz godina uređivao upravo dr. Benvin, a o čemu je riječ i na ovome Spomenu), može se primijetiti kako je u pitanju kršćanske inicijacije, te na poseban način uloge odraslih i kršćanske zajednice u cjelini, Benvin vidio glavni problem

evangelizacije. On se zalagao za nove stilove rada s odraslima, pozivajući se na iskustvo katekumenata Crkve u ranim kršćanskim vremenima. Po tome je ostao jedan od jačih *glasova u pustinji*, zapravo neshvaćenih proroka. Dovoljno se prisjetiti njegovih kateheza za odrasle u mnogim župnim zajednicama, homilija s katehetskom dimenzijom i uvoda, odnosno komentara na liturgiji u brojnim prilikama. Njegovi nastupi nisu nikoga ostavljali indiferentnim, zahvaljujući i posebno zanimljivu i dojmljivu načinu Benvinova govora koji je (što izvorno znači termin *kateheza*) odjekivao u srcima prisutnih.

Upravo pitanje pristupa odraslima ostaje jedan od gorućih problema Crkve. Naime, uslijed nastupa novih kulturalnih scenarija danas je nastupila svojevrsna *evangelizacijska blokada* jer su odrasli (posebice obitelji) dijelom zatajili, a time je došla u pitanje i kršćanska inicijacija djece i mladih. Zato se, koristeći se i napisima dr. Benvina, moramo ponovno, dakako ovisno o situaciji, na primjeren način posvetiti katehezi odraslih koji su prvi adresati djelovanja Crkve, a djeca zapravo tek posredno jer bez odraslih (roditelja i obitelji u cjelini) svi naponi ostaju gotovo uzaludni. Tim se pitanjima još uvijek bave svi najrelevantniji crkveni pothvati, od Biskupske sinode u Rimu do raznih katehetskih dokumenata, pa i najnovijega radnoga dokumenta Hrvatske biskupske konferencije koji je predan na raspravu: "Da vaša radost bude potpuna" (Iv 15, 11). Kateheza u novim društvenim okolnostima". O kako bi nam upravo sada trebao jedan i jedinstveni dr. Anton Benvin!

Osobno osjećam dužnost izraziti veliku zahvalnost dr. Benvinu ne samo na prijateljstvu već i na svesrdnoj pomoći, kako u pripremi spomenutih Katehetskih ljetnih škola tako i na nadbiskupijskome planu, bilo da sam nešto planirao u riječkim župama koje sam, uz profesorsku službu, predvodio, bilo u mojim nekim nadbiskupijskim službama i pothvatima. Rijetko sam nešto planirao a da se s njime nisam konzultirao. A on je imao neku posebnu moć što se tiče *širenja i produbljivanja teme*, ali i vidovitost u dobrim sintezama. Dosta se samo sjetiti profesorskih sjednica i rasprava o nekim ključnim pitanjima, planiranja Teološko-pastoralnih tjedana i dr. To bez Benvina jednostavno nije moglo ići. Njemu je bilo dosta reći neki prijedlog ili

misao i on je iz toga *izvukao* niz inovativnih zaključaka, sve dotle da se svatko morao zapitati: otkud mu toliko nadahnuća? To je zacijelo mogao čovjek široka spektra znanja te iznimne oštroumnosti, ali nadasve i crkvene vjere, što mogu potvrditi svi oni koji su imali prilike slušati dr. Benvina na raznim skupovima nacionalnog, biskupijskog, dekanatskog i župnog karaktera.

Završio bih dirljivim i visoko evanđeoskim mislima našega velikoga učitelja o. dr. Bonaventure Dude, koji je inače iznimno cijenio rad dr. Benvina: “Gledajte, Krist je za mene Početak i Svršetak; Onaj koji me ljubio i sebe predao za mene, kako piše Pavao. On je Učitelj. Volio bih da mu budem izvrsnim učenikom i zahvalan sam mu što se nikada nijednoga svoga učenika nije odrekao, pa ma kako nesavršen bio. I molim ga da me jednom prizna pred Ocem nebeskim” (iz knjige *Jesmo li na putu*, KS, Zagreb, 1980., str. 27). Isuse Kriste, jedini Učitelju, zahvaljujem ti što si i našega prijatelja Antona priznao kao svoga učenika i što je, vjerujemo, završio u zagrljaju Milosrdnoga Oca.

Intervent mons. Nikole Radića na kraju mise zadušnice

Na koncu sv. mise za pok. prof. Benvina, koju sam imao čast predvoditi o ovoj obljetnici njegove smrti, želim i ja zajedno s ostalim njegovim kolegama, prijateljima, studentima koji smo se ovdje u Valunu okupili, dati mali doprinos sjećanju na ovog našeg zaslužnog, ali prije svega dragog svećenika i profesora koji nas je ostavio pred točno 20 godina.

Njegova je tragična smrt šokirala sve nas, kao i čitavu našu javnost. Sjećam se kako je na sprovodu u Cresu pok. prof. Šagi-Bunić, zatečen nemilim događajem, ne mogavši naći riječi objašnjenja, samo rekao: “Ne vidim ništa... Mrak...” Bez sumnje, tu je glavni razlog što se pok. prof. Benvin premalo spominje u našoj Crkvi i, što je još važnije – a dosljedno je tome – što premalo od njega učimo, iako to i danas možemo i trebali bismo. Bilo je to vidljivo iz svih današnjih izlaganja i svjedočanstava kojima smo pred koji sat nazočili. Ja se nadam da u taj “mrak” mogu unijeti malo svjetla i to ovdje vrlo rado činim.

Benvinova je smrt bila doista tragedija, ali tragedija čije sve dimenzije malo tko zna, pa se pozornost usredotočava samo na tragičan svršetak. Treba, međutim, pogledom obuhvatiti više toga pa stvari postaju jasnije. Nekoliko godina prije smrti prof. Benvin je doživio tešku prometnu nesreću zajedno s tadašnjim riječkim nadbiskupom mons. Josipom Pavlišićem i s još nekoliko svećenika. U teškoj nesreći pozitivno je bilo jedino to što, srećom, nitko nije izgubio život, no svi su teško stradali. Jedan od stradalnika bio je i moj kolega vlč. Lucijan Ferenčić (istarski svećenik, na službi u Austriji). On je bio teško polomljen i ostao je u bolnici duže od ostalih. Vlč. Benvin je pak (uz druge ozljede?) imao tešku kontuziju mozga. Kad je bio otpušten iz bolnice, liječnik je Ferenčiću zabrinuto rekao: „Bojim se kako će ovaj završiti.“ Vlč. Ferenčić je to iskustvo meni osobno ispričao u Svetvinčentu, kada smo tamo bili na hodočašću u čast bl. Miroslava Bulešića. Benvinova smrt nije nastupila odjednom, nenajavljeno: njegovo se psihičko stanje određeno vrijeme nakon te nesreće počelo rapidno pogoršavati. Liječnikovo zloslutno predviđanje počelo se ostvarivati i njegova se smrt mora gledati u tom tragičnom kontekstu.

Ostao mi je živo u sjećanju moj zadnji susret s pok. Benvinom koji je – danas mi se čini – po nečemu bio i zanimljivo znakovit. Tom prilikom on je komentirao jedan moj esej u kojemu sam razmišljao nad Isusovom prisposobom o nerodnoj smokvi. Pokušavajući “ući” što dublje u prisposobu, razmišljao sam kako se u nju može ući identificirajući se s raznim njezinim “elementima”; doživljavajući se dakle kao “vinogradar”, kao “smokva”, kao “zemlja” na kojoj smokva raste ili kao “gnoj” koji će smokvi omogućiti rod. Benvin je bio oduševljen. Najviše ga je impresioniralo ono s gnojem. “Zamisli” – rekao je uz onaj svoj specifičan, otvoren izraz očiju i lica – “ja mogu biti i ‘gnoj’ koji omogućuje urod. Gnoj!...”

Možda je ta slika danas nama, otuđenima od prirode kakvi jesmo, ponešto neobična, ali je jako sukladna s evanđeoskim načinom izražavanja pa ću zato podsjetiti na nešto što nam je svima danas jako na srcu. Moramo se što prije pobrinuti da izvučemo pok. prof. Benvina iz zaborava, da se damo inspirirati njegovim svećeničkim

djelovanjem i pisanjem, jednom riječju, dopustiti mu da nam bude ono što je u spomenutom razgovoru sa mnom slikovito sâm zaželio: da bude “gnoj” koji će pomoći da naša “smokva”, mi, donosimo više roda. Omogućit ćemo mu da se iz vječnosti tome s nama opet raduje.

Na kraju ovog napisa reći ću i nešto što se nisam sjetio reći u Valunu, a što osobno (uz još štošta) dugujem pok. Benvinu. Jednom je na župni blagdan sv. Ivana Krstitelja u Loparu za stolom govorio kako bi se pisana riječ izvrsno mogla koristiti izravno u župnom pastoralu. Prilike su, međutim, u to komunističko vrijeme bile takve da se o tome moglo tek sanjati. Ja sam se ipak počeo boriti i nakon koju godinu u Rabu se, uz mnogo porođajnih muka, “rodio” prvi broj župnog lista *Kristofor* (1988.). Benvin je imao pravo. Iskustva s *Kristoforom* bila su tako dobra da nijedna župa u kojoj sam kasnije bio nije bila bez svog župnog lista ili biltena. Kristoforu se kasnije rodilo još petero braće. Hvala prof. Benvinu!

ANTON BENVIN

(Valun, September 14, 1935 – Rome, September 18, 1996)

Abstract

By publishing a wider report from a congress dedicated to Msgr. Dr. Anton Benvin (1935-1996), held on September 18, 2016 in Cres, *Riječki teološki časopis* wishes to contribute to the knowledge of this prominent priest and scientist from our Metropolis of Rijeka. Dr. Benvin worked at the High Theological School in Rijeka (today's Theology in Rijeka), the institution that publishes this Journal, as well as in the Seminary of Rijeka from 1969 to 1992.

Dr. Anton Benvin was born on September 14, 1935 in Valun on the island of Cres. He began his education in his hometown and soon chose a priestly vocation. In 1945, at the age of ten he entered the minor seminary in Veli Lošinj, and later in Zadar. His primary schooling was in Italian, since Cres and Zadar at that time belonged to Italy. After the changes in governmental authorities he continued his education in Croatian, in the well-known Gymnasium in Pazin. After his graduation, he studied theology at the High Theological School in Rijeka. After military service, he continued his studies in theology in Pazin and Zagreb, because the State authorities had closed the Seminary in Rijeka for a period of ten years. He was ordained priest of the Diocese of Krk on September 20, 1958 in his parish church of Cres. As a young priest he immediately began teaching Latin in the Seminary at Pazin. From 1965 to 1969 he was in Rome, in the Pontifical Croatian College of St. Jerome, pursuing advanced studies in Liturgy and Patrology. At the Pontifical Athenaeum of St. Anselm, with the Benedictines, Benvin defended his doctoral dissertation titled "Jesus' Baptism in Christology and Soteriology of St. Hilarius from Poitiers" on June 25, 1969. In the same year he returned to Rijeka, where until 1992 he lectured in Biblical Exegesis, Liturgy, Patrology, Ecumenism, Eastern Theology and Ecclesiology at the High Theological School in Rijeka. At the same time, he worked in the Seminary as Vice-Rector (1969-1973) and Spiritual

Director (1971-1977), and as Rector of the School for two mandates (1985-1990). It was in 1989 that he prophetically directed the work of the High Theological School towards the future when he, as Rector, reestablished the Institute for the Theological Education of the Laity (*Institut za teološku kulturu laika*) where the first generation of current lay religion teachers in the Metropolis of Rijeka received catechetical training. On August 16, 1992 he was appointed Rector of the Pontifical Croatian College of St. Jerome in Rome (on January 21, 1994, he received the title of "Monsignor"). Dr. Anton Benvin, rector of the Pontifical Croatian College of St. Jerome, professor of Catholic Liturgy, expert in Glagolitic Liturgy and associate of the Old Church Slavonic Institute in Zagreb and the *Slovo* Journal, died suddenly in Rome on September 18, 1996.

In addition to his teaching activities, Dr. Anton Benvin actively participated in the modernization of the Catholic Church in Croatia after the Second Vatican Council, especially in the liturgy and the use of the living language in worship, in our Croatian Glagolitic tradition and the great privilege of national liturgy bestowed by Pope John VIII. He was the editor of the series *Kršćanski klasici* and from 1972 to 1992 of the liturgical journal *Služba riječi*, in the edition of *Kršćanska sadašnjost* in Zagreb. For *Služba riječi* Dr. Benvin regularly prepared the material for preachers and pastoral workers to be used in Sunday homilies and generally in pastoral work. With these writings, published during two decades, he left an indelible mark in the life of the Church in Croatia after the Second Vatican Council. In numerous national festivals, from Solin to Marija Bistrica, as well as in many other manifestations of local importance, Dr. Benvin was a regular member of organizational boards and often a prominent leader of these manifestations and the inspiration behind new ideas and ventures. For example, the celebration of the establishment of the Archdiocese Rijeka-Senj and the Rijeka Metropolis; the ecclesiastical administrative unity of the Istrian Church; the introduction to the Pastoral Service of the Archbishops Josip Pavlišić and Antun Tamarut, and Bishops Antun Bogetić and Josip Bozanić. He played a significant role on the occasion of the Eucharistic Congress

in 1984; the Marian years 1976 and 1988; and the Seven Hundred Years Anniversary of Trsat Sanctuary in 1991. He regularly and actively participated as director and lecturer at international Marian Congresses organized by the Pontifical Academy of Mary in Rome. After democratic changes in Croatia, when Radio Rijeka started broadcasting *Katolički vidici*, Dr. Benvin explained the Sunday biblical readings and in this way created a whole new atmosphere and new relations towards this communication medium.

The desire to reap the fruits of the Second Vatican Council in our Church and among our nation, and the striving for liturgical and ecclesiastical renewal, has marked much of his fruitful teaching and his priestly life. In that sense, he was also a member of the Theological Society *Kršćanska sadašnjost* while also involved in numerous other similar activities, especially ecumenical activities promoted by our theological schools and the Catholic Faculty of Theology in Zagreb. He regularly participated in ecumenical meetings organized by the Faculties of Theology in Ljubljana, Zagreb and Belgrade. His ecumenical openness was especially appreciated by Orthodox Christians, shown by the expressions of condolence at his funeral from our Orthodox Christian brothers.